

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

(Ústav hospodářských a sociálních dějin)

Bakalářská práce

Aleš Dvořák

Sonda do struktury středočeské obce Škvorec (Praha – východ) po stránce socioekonomické,
náboženské, genealogické a stavební v období 1873–1914

Škvorec 2024

vedoucí práce: prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

ve Škvorci, dne 30. dubna 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Aleš Dvořák

Klíčová slova: Škvorec, pozemková kniha, rozloha, statek, rodina, náboženství

Keywords: Škvorec, land register, area, farm, family, religion

Abstrakt:

Práce se zabývá zachycením života v jedné středočeské vsi na konci 19. století s přihlédnutím k hospodářsko-sociálním, rodinným a náboženským vazbám. Z dílčích témat lze zmínit modernizaci zemědělství, samosprávu, stavební činnost či stratifikaci vesnice. Práce je zasazená mezi roky 1873 a 1914 (od reambulace katastru k první světové válce) s nezbytně důležitými přesahy pro celkové porozumění.

Abstract:

The thesis deals with capturing life in a Central Bohemian village at the end of the 19th century, taking into account economic-social, family and religious ties. Among the sub-topics, I can mention the modernization of agriculture, local self-government, construction activities or village stratification. The work is set between 1873 and 1914 (from the reambulation of the cadastre to the First World War) with necessarily important overlaps for overall understanding.

Obsah

Úvod	6
Nástup norfolkského systému	9
Intenzifikace zemědělství	10
Hnojení	14
Plemenářství	14
Půda jako kapitál.....	15
Stavby na vesnici.....	16
Vývoj cen zemědělských komodit.....	16
Porovnání se světem	17
Definice samosprávy	18
Poloha a stručné dějiny Škvorce.....	20
Škvorecký „pantheon“	21
Statky, chalupy a domy.....	22
Evangelická farnost	66
Závěr	67
Seznam pramenů a literatury	70
Přílohy	73

Úvod

Z obecného hlediska je toto období velmi dobře zmapováno historickými pracemi. Milan Hlavačka se ve své knize *Zlatý věk české samosprávy*¹ věnuje prvopočátkům české samosprávy a vztahu české aristokracie k této novince, popisuje zákony stojící na začátku obecní a okresní samosprávy, komentuje vývoj českého školství, které prodělalo turbulentní vývoj v 60. letech 19. století, věnuje se také užívání jazyka a mizení obecního majetku. Svě teorie dokládá na Jiřím Kristiánu knížeti z Lobkovic, Františku Schwarzovi a Karlu Adámkovi. Věnuje se také vytunelování okresní záložny v Mělníku. Václav Horčíčka se zabývá českou aristokracií, a to zejména Lichtenštejnů, jeho hlavní těžiště výzkumu spočívá ve 20. století. Zemědělství se alespoň částečně týká Lichtenštejnů a Československo² a Cizí páni na české půdě³. Hospodářsko-sociální náhled do problematiky 19. století nám umožňují práce Jiřího Štaifa, Eduarda Kubů nebo Jiřího Šouši. Barbora Štolleová vydala knihu týkající se plánovaného zemědělství v protektorátu s názvem *Pod kuratelou Německé říše*.⁴ Knihou, která mapuje všechny pozice v rámci sociální stratifikace, je *Člověk na Moravě od Lukáše Fasory, Jiřího Hanuše a Jiřího Malíře*.⁵ Dále lze zmínit závěrečnou práci „Řád maltézských rytířů a jeho působení v českých zemích v letech 1874–1938“ od Martina Poly.⁶ Metodologickým základem pro studium hospodářských dějin je kniha *Pivo, zbraně i tvarůžky*,⁷ která se zaměřuje na firmy, které měly největší rozmach v meziválečné době, ale také mapuje počátky těchto podniků, které jsou mnohdy hluboko předválečné.

¹ Milan HLAVAČKA, *Zlatý věk české samosprávy*, Praha 2006.

² Václav HORČIČKA, *Lichtenštejnové v Československu*, Praha 2014.

³ Václav HORČIČKA, *Cizí páni na české půdě: Pozemková reforma v meziválečném Československu na statcích cizích státních příslušníků*, Praha 2021.

⁴ Barbora ŠTOLLEOVÁ, *Pod kuratelou Německé říše: Zemědělství za protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2015.

⁵ Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ, Jiří MALÍŘ (eds.), *Člověk na Moravě 19. století*, Brno 2008.

⁶ Martin POLA, *Působení řádu maltézských rytířů v českých zemích v období I. republiky a jeho hospodářské aspekty*, [online], disertační práce, FF UK, Praha 2017.

⁷ Drahomír JANČÍK, Barbora ŠTOLLEOVÁ (eds.), *Pivo, zbraně i tvarůžky: podnikatelé meziválečného Československa ve víru konjunktur a krizí*, Praha 2014.

Dohledat prameny k vytyčenému tématu bylo velmi složité. Český zeměměřičský úřad na svých stránkách zdigitalizoval své historické mapy a snímkování. V práci byla použita digitalizovaná indikační skica⁸, originální mapy stabilního katastru⁹ a císařské otisky stabilního katastru¹⁰, toto „trio“ pochází z roku 1841 s reambulací v roce 1873. Díky stavební činnosti byly původní obrysy staveb překreslovány a tento proces je v práci zachycen. Nutno upozornit, že dalším obecným rysem byl přechod ze spalných konstrukcí, tedy z hořlavých materiálů – roubené stěny, doškové střechy, (žluté objekty) na nespalné, tedy bylo použito kamení, pálené cihly či tašky (růžové objekty). Dále byly vytěženy zdigitalizované matriky katolické i evangelické pro Škvorec, ale také matrika pro Sluštice. Autor objížděl místní hřbitovy, na kterých dohledával údaje či jiná vodítka pro práci s matrikami. Státní oblastní archiv Praha zdigitalizoval matriky, ale také kroniku Škvorce a místní školy. Ve Státním okresním archivu v Dobřichovicích byly studovány archiválie Škvorce. Pozoruhodným nálezem byla pozemková kniha – parcelní protokol z roku 1892.¹¹ Při soupisu celého katastrálního území Škvorce byly záměrně vynechány vodní toky, cesty atd. Objektem zájmu v parcelním protokolu byly role, louky, pastviny a lesy. Tyto úřední záznamy nejsou bez chyb – vlastník Emanuel Škorpil zemřel v roce 1891 a v roce 1892 je stále evidovaný jako majitel nebo v matričních záznamech s největší pravděpodobností došlo k několika chybám, například místo úmrtí bylo jiné, než uvedl pan farář.

Ve Státním oblastním archivu v Praze jsou uloženy materiály pro velkostatky. Archiválie týkající se Škvorce jsou rozloženy do dvou kategorií, do zrušení patrimoniální správy jsou pod Kostelcem nad Černými lesy, od zrušení patrimoniální správy jsou uloženy pod Uhříněvsí. Materiály pod Kostelcem jsou pro Škvorec hojné, obsahují záznamy o hospodaření, záznamy soudů atd. To, co je uloženo pod Uhříněvsí, je pro Škvorec zcela nedostačující, existuje zde pouze záznam o prodeji lichtenštejnského majetku, viz cihelna,

⁸ Indikační skica Škvorce, [online], vlastník: Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

⁹ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹⁰ Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

¹¹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec

nebo údaj o velikosti propachtovaných pozemků ve Škvorci. Veškeré údaje o rozlohách a výnosnostech jednotlivých čísel popisných autor vypočítal sám na základě údajů z parcelního protokolu.

Na začátku práce si autor položil několik otázek. První otázka souvisela s rozvrstvením vesnice. Obecně se předpokládá, že 1/3 půdy patřila největším latifundistům, jako Lichtenštejnům, Černínům, Švarcenberkům atd. V knize *České země v letech 1848-1918* je struktura držitelů půdy v Čechách vyjádřena takto: 45,1 % lidí drželo hospodářství o max. velikosti do 2 ha, 25,1 % do 5 ha, 22,8 % do 20 ha a 7 % nad 20 ha. Přibližně 2/3 půdy se nacházely v rukou statkářů, tj. těch, kteří disponovali s 20 a více hektary.¹² Odpovídá tento trend škvorecké realitě? Jak vypadá rozvrstvení držitelů zemědělské půdy?

Druhá otázka souvisela se stavební činností, s intenzifikací zemědělské výroby se musely začít stavět nové budovy. Byly tyto budovy výsledkem pouze snahy o efektivnost, nebo souvisely přestavby s různými živelnými škodami.

Zanikaly hospodářské usedlosti v této době? Zmizely celé grunty, došlo k prodeji polí nebo k scelování hospodářství kvůli rodinným vazbám?

Uzavíraly se sňatky rovnocenné nebo se stávalo, že jeden snoubenec do manželství nic nepřinášel na rozdíl od druhého. Vměšovali se rodiče do uzavírání svateb nebo to nechávali na dětech? Stávalo se, že vstupovali do druhého manželství nebo po zbytek života zůstávali ve stavu vdoveckém?

Průměrná délka života byla dlouhá, či krátká. Dožívali se lidé věku 80 či snad 90 let? Mezi nejnebezpečnější onemocnění patřila tuberkulóza či něco jiného?

Hrálo náboženství v 19. století význam? Docházelo k vystupování z církve římskokatolické? Byla ve Škvorci jiná náboženská obec než katolická, popřípadě jaké měla postavení?

Velké množství školních budov bylo postaveno právě v tomto období. Byly obce tlačeny do této výstavby nebo se jednalo o vlastní iniciativu? Jaké parametry a požadavky byly na školní budovy kladeny?

¹² Marcela EFMERTOVÁ, *České země v letech 1848–1918*, Praha 1998, s. 238.

Nástup norfolkského systému

Na konci 19. století došlo k absolutnímu vítězství norfolkského systému na obhospodařovaných plochách. Tento systém souvisel s třetí agrární revolucí, která definitivně vytlačila úhor. Tento proces začal v nejlidnatějších oblastech Evropy (Anglie a Spojené provincie) na konci 17. století, tedy před průmyslovou revolucí. Do střední Evropy přišla s průmyslovou revolucí. První snahy o zlepšení zemědělské výroby vidíme u Marie Terezie a Josefa II., kdy v Čechách vznikla Vlastenecká společnost, která měla vyvíjet edukační činnost, jež by zlepšila hospodářské procesy. Po Kudlichově intervenci roku 1848 v Říšském sněmu došlo ke zrušení roboty, a to na základě vypočtené náhrady – 1/3 platila země, 1/3 platil poddaný sám a 1/3 byla prominuta. Tak začal asi 20letý proces, na jehož konci stál svobodný občan s vlastním gruntem.

V sedmdesátých letech 19. století převažoval norfolkský systém. V Čechách zemědělci nechávali 5,5 % úhoru a na Moravě 12 %. Až do první světové války se plochy úhorů snižovaly až k 1 nebo 2 procentům.¹³ Za války z mnoha důvodů (nedostatek lidské, ale i zvířecí síly) došlo k mírnému nárůstu neobhospodařovaných ploch. Za první republiky, kdy se kladl velký důraz na intenzifikaci zemědělství, úhor zcela zanikl a v českých zemích plně zvítězilo klasické střídání plodin, které se udrželo až dodnes. S intenzifikací šlo i odborné zaměření, které naši zem rozdělilo do určitých oblastí (obilnářsko-bramborářské, obilnářsko-pícninářské, chmelařské, zelinářské, vinařské). Zaniklo tedy staré schéma, kdy, pokud to klimatické podmínky dovolily, se pěstovalo v rámci jedné usedlosti všechno.

V druhé polovině 19. století došlo k přechodu k modernímu zemědělství, intenzifikovala se výroba, přibýly poznatky agrobiologické, na které navazovaly poznatky technickoprovozní. Vytvářely se nové způsoby chovu hospodářských zvířat, ale také nové způsoby pěstování plodin. Příchod nových škůdců nutil zemědělství k vyškolení odborníků v rámci vědy – genetiky, agrochemie atd. Dělná práce a specifikace jednotlivých činností změnila charakter pracovního náčiní, jež již nemělo univerzální charakter. Dále se konstruovaly strojní linky (lokomobily, mlátičky, lisy). Na našem území vznikly dvě odborné školy v Rabině a v Libverdě. Ve výrobě zemědělských strojů držela prvenství Anglie a poté přešlo toto prvenství na Spojené státy americké, kde nedostatek pracovních sil na ohromném území, které Státy získaly v rámci 19. století (např. koupě Louisiany v roce 1803), způsobil

¹³ František JÍLEK (ed.), *Studie o technice v českých zemích 1800–1918 II.*, Praha 1984, s.11.

obrovskou vlnu mechanizace. Cílem tohoto mechanizačního procesu byla snaha obhospodařit velké americké lány co možná nejvíce efektivně.

Devatenácté století bylo stoletím, kdy se výroba konečných potravin přesunula z usedlostí do velkých zařízeních – mlékárny, jatka. Tyto větší podniky poté zajišťovaly produkci na městských trh, to souviselo s rozvojem dopravních cest. Rolníci mnohdy (v oblastech, kde jim počasí umožňovalo pěstovat cukrovou řepu) zakládali rolnické cukrovary. Tyto cukrovary, které vlastnili jednotliví sedláci, ve velkém nepřestály hospodářskou krizi v 70. letech 19. století.¹⁴ Rolníci, přestože to byl jejich vlastní podnik, se snažili podvádět, kde se dalo. Mnohdy dováželi velice znečištěnou řepu do cukrovaru, a tím zvyšovali hmotnost a následně i cenu za výkup.

Intenzifikace zemědělství

Nedlouho po obou londýnských světových výstavách (1851, 1862) pronikly anglické, ale také americké stroje do evropských zemí a dlouho si udržely dominantní pozici. Do českých zemí přišly žací (obilné i travní) stroje od firmy McCormick, Wood, Osborne, Buckeye, Howard. Kupovaly se také čisticí mlýnky a parní stroje (Garett, Howard), parní oračky (J. Fowler), řezačky, krouhačky a šrotovníky (Turner, Richmond). Naopak do zahraničí pronikly česká ruchadla a pluhy (firma R. Bächer z Roudnice nad Labem) a také článkové luční brány. Dobrou úroveň měly též secí stroje od F. Melichara z Brandýsa nad Labem, ale dobře se uplatnily i naše motorové pluhy (Excelsior, Praga).¹⁵ Od krachu na vídeňské burze po první světovou válku se změnil i používaný materiál. Nastal přechod od dřevěného náčiní ke kovovému (železnému). Parní stroj na velkostatcích začal převládat, ale čas mechanizovaných strojů se spalovacími, popřípadě elektrickými motory přišel na přelomu století. Za první republiky se začaly rozšiřovat traktory.

Do první poloviny 19. století se obilí běžně sklízelo srpem nebo uzpůsobenou kosou. Žací lišty na obilí měly tři technická stadia. Nejjednodušším prototypem je potažní hrst'ovačka. Jedná se o žací lištu, která měla připevněná pravidelně se otáčející (většinou 4) ramena s dřevěnými kolíky. Ta shazovala nahromaděné obilí z desky v pravidelných intervalech. Tak

¹⁴ Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ, Jiří MALÍŘ (eds.), *Člověk na Moravě 19. století*, Brno 2008, str. 198.

¹⁵ František JÍLEK (ed.), *Studie o technice*, Praha 1984, s. 15–16.

se tvořily jednotlivé hromady obilí, které osoby jdoucí za hrst'ovačkou svázaly povřísem do snopu a složily do panáka. Druhým stadiem byl samovaz, který obilí posekal, nahromadil určité množství a poté ho svázal do snopů, ženy je pouze sebraly a složily do panáků. Nejúčinnějším strojem byla a je sklízecí mlátička (kombajn), která obilí rovnou mlátí. Tento způsob se uplatnil hlavně na rozlehlých lánech ve Spojených státech, u nás se prakticky nevyskytoval až do kolektivizace.

Specializované stroje potřebovaly i lepší a důkladnější zpracování půdy. Orba se prohloubila, tím se zlepšovala kvalita úrodnosti. Na velkostatecích se používalo k orání mnohoradličných pluhů tažených dvěma lokomobilami. Ty byly umístěny na konci pole a orací zařízení si mezi sebou přetahovaly po ocelovém laně. Tento způsob orby nešel praktikovat na menší pole nebo na polích ve zvláště krajinně. Tento způsob obdělávání půdy se udržel v Mladé Boleslavi až do 70. let 20. století.¹⁶ Běžně se začala využívat ruchadla vyráběná místními kováři a koláři nebo také tovární – firma Bächer z Roudnice nad Labem.

Zakladatel továrny na zemědělské stroje Rudolf Bächer pocházel z židovské rodiny. Už od dětství byl veden k obchodu, jeho otec vlastnil obchod s koloniálním zbožím. Rudolf Bächer procestoval velký kus světa. Po příjezdu ze Švýcarska získal místo ve firmě Julius Karow. Zde prodával pluchy vyráběné továrnou Sack v Lipsku. V polovině osmdesátých let 19. století dostal Rudolf Bächer nabídku od Jana Pracnera, který potřeboval pro svou malou továrničku finanční injekci. Dne 1. února 1885 se tito dva muži stali společníky. Rudolf Bächer vložil do firmy 10 000 zlatých a zavázal se, že stejnou částku do firmy vloží později. Jan Pracnera, který se koncentroval zejména na technické záležitosti, zabředl postupem času do finanční krize. Rudolf Bächer získal tedy celou továrnu. Již v roce 1891 tato firma úspěšně vystavuje své výrobky na Zemské jubilejní výstavě v Praze. O jeho stroje je zájem jak v Čechách, tak i v zahraničí, především v Uhrách, Francii, ale také v Argentině a Alžírsku. Kvůli zlevnění výroby postavil Rudolf Bächer vlastní slévárnu a později i ocelárnu, protože se firma rozhodla vyměnit dosud využívanou litinu u pluhů za ocel. Firma vyráběla pro běžné (drobné a středně velké hospodáře) jednoradličné pluchy s přední radličkou a krojidlem, pro velké hospodářství (velkostatky) firma zkonstruovala tříradličné a více radličné pluchy. Samozřejmě se jednalo o celokovové stroje.¹⁷

¹⁶ Tamtéž, s. 13.

¹⁷ Drahomír JANČÍK, Barbora ŠTOLLEOVÁ (eds.) *Pivo, zbraně i tvarůžky*, Praha 2014, s. 61–73.

Dříve běžná kombinace železné radlice s dřevěnými (loukoťovými) koly se přestala využívat. Samotná radlice bývala také upevněna na dřevěné těleso. V závěru 19. století nově (průmyslově) vyráběné pluhy tyto dřevěné části postrádaly. V závěru 19. století se začaly vyrábět otočné pluhy, které se hodily do svažitých terénů. Protože technicky lepší pluhy se lépe ovládaly a zároveň potřebovaly menší tažnou sílu, začaly se konstruovat víceradličné pluhy, obzvláště tzv. podmítače (mělká orba). Jeden člověk mohl korigovat tažná zvířata a zároveň ovládat pluh. Do první světové války se začaly běžně používat pluhy železné s vyměnitelným plužním tělesem. Motorovou orbu s benzinovou lokomobilou zkoušela firma Vltavan na počátku dvacátého století.¹⁸

K vláčení se používaly stále brány podle nutnosti zpracování půdy (těžké, lehké, s pevným rámem, dělené, článkované, řetězové luční, talířové aj.) Čím byly stroje na následné práce (setí, sekání atd.) preciznější, musela být i půda perfektně zpracovaná. Pokusy o mechanizaci setí a sázení probíhaly od poloviny 19. století. Nahrazovalo se dřívější zcela běžné ruční setí. Tím se uspořila přibližně 1/3 osiva.¹⁹ Dále semeno bylo rovnoměrně rozprostřeno a zároveň všude stejně hluboko. Starší běžné lžičkové secí stroje byly nahrazeny jiným typem, ale firma Melichar v Brandýse nad Labem nově vyráběla lžičkový systém s regulací, který slavil úspěch u nás i v cizině.²⁰ Při setí řepy se využívalo špetkovacího stroje, který vyráběla továrna Borroš-Eichman v Praze. Způsob sázení brambor zůstával i přes vynálezy sadbovačů (Škorpilův dvouřádkový) hlavně ruční záležitostí. Nový systém pěstování plodin vyžadoval i důkladnější hnojení. Hnojilo se jednak tradiční mrvou, ale také nově močůvkou a strojovými hnojivy.

Na konci 19. století se běžně obilí sklízelo z polí ve snopech. Obilí muselo býti dále vymláčeno, nejčastěji se používaly ruční a žentourové mlátičky lištové (cepové) typu Seidl a později Hensmann. Tyto mlátičky dokázaly vyrobit i místní řemeslníci. Poté se přešlo na mlátičky s mlaticím ústrojím hřebenovým. Na velkostatecích, kde byla možnost parního motoru, se používaly velké čistící mlátičky, zde se vymláčené obilí ihned pytlovalo či jinak uskladňovalo. Tyto velké mlaticí stroje přišly z Anglie a na světové výstavě ve Vídni je

¹⁸ František JÍLEK (ed.), *Studie o technice*, s. 25.

¹⁹Tamtéž, s. 28.

²⁰Tamtéž, s. 28.

vystavovala firma J. Carowwa. Poté se výroba velkých mlátiček rozšiřovala i do dalších zemědělských podniků (Umrath v Praze, Wichterle v Prostějově atd.) Postupně se k menším mlátičkám začala přidávat vytrásadla či jiné druhy sít, které obilí čistily. V prvních letech dvacátého století se konstruovaly žentourové mlátičky čistící, které mohou používat i menší usedlosti. Žentour je zařízení, známé už po staletí, které převádělo tažnou sílu zvířat na točivý moment, jenž skrze řemen poháněl stroj – v našem případě mlátičku. Zvíře mohlo chodit do kola na zahradě a převodovým mechanismem se tato síla převáděla do zastřešených ploch, například do stodol, kde byla umístěna mlátičí zařízení. Lis na seno se užívá déle než lis na slámu, vznikl v „Novém světě“, kde potřebovali zmenšit objem a zároveň ho uzpůsobit přepravě na velké vzdálenosti. Jednoduché vřetenové lisy se začaly vyrábět v polovině 19. století v Brugově továrně ve Vídni, poté je zdokonalila pražská firma Borroš-Eichmann, která je dodávala armádě a díky prusko-francouzské válce se rozšířily do Evropy.²¹

V Americe r. 1876 byl vystaven kontinuální lis na seno a slámu vyrobený Petrem Dederickem, který stál za všemi konstrukcemi těchto lisů.²² Tento typ se u nás rozšířil díky firmě Umrath. Ve stejné době se pokoušel J. Carow o zavedení hydraulického lisu ručního. Těsně před I. světovou válkou se začaly rozšiřovat lokomobily na benzínový pohon, které částečně vytěsnilly drahé parní zařízení. Přesto na drobných statcích převládaly nejjednodušší typy strojů, např.: mlátičky bez vytrásadel. Takovéto obilí muselo býti dodatečně pročištěno. Přes všechny novinky a různé pokusy se o mechanizaci v pravém slova smyslu můžeme bavit až v období těsně před Velkou válkou. Parní pohon se především využíval v hospodářstvích s rozlohou větší výměrou obhospodařovaných ploch.

Hlavními stroji na zemědělských usedlostech byly parní pluh, secí stroje, žací stroje, mlátičky, vyorávače okopanin a řezačky. Většina strojů se nacházela ve vlastnictví na hospodářstvích větších než 5 hektarů, výjimku tvořily řezačky, které používaly skoro všechny typy statků, a mlátičky, které byly častější už od výměry 2 ha.²³ S lepším technickým vybavením rostla i ekonomická rentabilita statků – velkostatků. Produktivita na velkostatku o výměře více než 100 ha byla až třikrát větší než na hospodářství s chalupnickým charakterem. Z tohoto důvodu se nechávali vlastníci 2 a méně hektarů najímat, a to zhruba 70 až 80

²¹ Tamtéž, s. 40.

²² Tamtéž, s. 40

²³ Marcela EFMERTOVÁ, *České země*, Praha 1998, s. 168.

procent.²⁴ Přibližně jedna polovina rolníků obhospodařující 2 až 5 hektarů si také hledala vedlejší zdroje příjmů. Soběstačnost statku nastávala s 5 a více hektary, samozřejmě záleželo, o jakou půdu se jednalo a jaký charakter měla oblast, kde se zrovna hospodařilo.

Hnojení

S intenzifikací rostlinné výroby vyvstala otázka lepšího hnojení. Od 70. let 19. století se šířila výroba průmyslových hnojiv. V roce 1870 byla založena továrna na fosforečná hnojiva v Kolíně.²⁵ O čtyři roky později ve Vítkovicích se začal používat zásaditý způsob výroby oceli, při kterém vznikala Thomasova struska. Roku 1880 se začalo s výrobou superfosfátu v Kaznějově, roku 1886 se v Teplicích uvádí do provozu fosfátový mlýn na Thomasovu moučku.¹ Započalo se také s výrobou síranu amonného ze čpavku koksového plynu v Ostravě a na konci 19. století se postavila továrna na superfosfátu v Přerově. Přelomem ve hnojení je výroba dusíkatých hnojiv, u nás se založila až roku 1916 v Sokolově.²⁶ Do té doby hlavním zdrojem dusíku pro hnojení byla statková hnojiva. Roční spotřeba na území bývalého Československa před I. válkou činila až 600 000 t (kromě vápna). Z toho bylo cca 50 000 t čilského ledku, 80 00 t draselných hnojiv a 400 000 t fosforečných hnojiv (kostní moučka, superfosfáty, Thomasova moučka).²⁷ J. Vysloužil na Hané v roce 1865 začal vyvážet na pole močůvku.²⁸ Ostatní rolníci tento přístup zesměšňovali a připadal jim zbytečný. Neuběhla delší doba a tento způsob hnojení začali využívat také. Bylo potřeba upravit hnojiště, protože většina močůvky byla automaticky sváděna do nejbližšího potoku. V tento moment selský stav se snažil zejména kravskou močůvku zadržet na dvoře a poté ji převést nějakým způsobem na pole či louku. K tomuto účelu sloužily i staré a opotřebované sudy.

Plemenářství

Živočišná výroba se většinou zaměřovala na chov hovězího a vepřového dobytka. Zejména rostl počet prasat, protože se zlepšila krmná základna (brambory, řepa), která

²⁴ Tamtéž, s. 169.

²⁵ František JÍLEK, *Studie o technice*, s. 55.

²⁶ Tamtéž, s. 55.

²⁷ Tamtéž, s. 56.

²⁸ Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ, Jiří MALÍŘ, *Člověk na Moravě 19. století*, Brno 2008, s. 195.

umožnila jejich výkrm. U dobytka byla snaha rozbít trojstrannou užitkovost (maso, mléko, tah), snahou a cílem bylo vyšlechtit oddělená plemena mléčná a masná. Navýšení počtu hovězího dobytka bylo umožněno díky pěstování jetelovin. Od 70. let vznikaly oblasti chovu skotu chebského, bernského, pincgavského, švyckého, mariahofského, mürzfalského a později simenského, bernsko-hanáckého a kravařského.²⁹ Tato pestrost plemen postupně zanikala a definitivním koncem se stal Vítězný únor 1948, kdy komunisté provedli protiústavní puč a začala násilná kolektivizace.

Stavy ovcí neustále klesaly z důvodu změn cen vlny na světovém trhu, do monarchie se dovážela levnější vlna australská, proto se chov ovcí, zvláště jemnovlnných se nevyplatil. V rolnických usedlostech se udržoval chov české selské ovce s kombinovanou užitkovostí. Kozy nabývaly na významu hlavně v malorolnických domácnostech. Ke zvelebování chovu koz vybízely zemědělské rady a hospodářské spolky, chovaly se české a moravské kozy a v závěru 19. století docházelo k importu vysokoužitkové kozy sánské z Francie, v pohraničních oblastech převažovaly kozy německého typu – harcké a švarcvaldské.³⁰

Půda jako kapitál

V 50. letech 19. století došlo k odstranění patrimoniální správy a šlechtické velkostatky se staly pouhými ekonomickými subjekty na trhu. Nově se zformovaly nové vrstvy, respektive celá sociální struktura vesnice. Vesnice netvořila jeden stav, který pohlcoval všechny její obyvatele, v této chvíli můžeme říci i občany. Hlavními mezníky, které rozdělovaly občany vesnice, byla výměra polností, a to rozloha do 2 ha, do 5 ha, do 10 ha, do 20 ha a nad 20 hektarů. Samozřejmě se jedná o relativní čísla, záleželo na kvalitě-bonitě půdy, podnebném pásu, ale také na změnách klimatu (oteplování, ochlazování atd.) Mnohdy v postavení v rámci vesnice byl lépe vlastník specializované zemědělské půdy (zelenina, vinná réva, chmel atd.), která měla výměru pár hektarů.

Důležitou roli hrály investice, které se nejčastěji získávaly úvěrem, proto rostla zadluženost malých a středních rolníků, poměrně časté byly i exekuce vedoucí ke ztrátě majetku, za období 1868-1902 bylo ročně provedeno 2800 exekucí rolnických hospodářství. Kvůli výhodnému financování projektů vznikaly různé záložny typu Kampelička a docházelo k vzniku vzájemných pojištění, např.: dobytka. Volná směnitelnost půdy byla zakotvena

²⁹ František JÍLEK, *Studie o technice*, s. 60.

³⁰Tamtéž, s. 61.

zákonem pro České království v roce 1868, od tohoto roku do roku 1887 bylo zaznamenána změna vlastnictví u jedné desetiny usedlostí. Z toho jedna třetina připadla na změnu týkající se dědictví nebo exekucí. Postupně se počet usedlostí rozrůstal, ale zároveň jejich průměrná rozloha se zmenšovala. Klesal zejména podíl středně velkých rolnických usedlostí ve prospěch malorolníku a velkostatkářů.³¹

Stavby na vesnici

Změna trojhonné soustavy a rozvoj norfolkského systému zapříčinil úpravu některých zemědělských staveb. Zejména se musely upravit skladovací prostory pro seno, slámu, obilí, ale také brambor, řepy. Bylo nutné stavět prostornější stáje pro skot, koně a prasata.

S nárůstem počtu hospodářských zvířat se muselo řešit, co s narůstajícím množstvím mrvy a močůvky. Do velké míry se začaly rozvírat nůžky mezi menšími sedláky, chalupníky a statkáři. V této době se přestaly stavět roubené stodoly střešního typu s valbovou doškovou střechou (polygonální). Tento typ ustoupil stodolám více prostorným s obvodovými nosnými stěnami z kamení a cihel a se sedlovou střechou z pálených tašek. Samozřejmě z důvodu nedostatku financí obvodové zdi nebyly celonosné. Nosnými byly pouze pilíře, na kterých spočívala konstrukce střechy. Tyto pilíře byly propojeny silnou podezdívkou (výška cca metr nad zemí) poté následovaly jen příčkovky, většinou cihly položené na délku. Tyto příčky byly často nahrazovány dřevěnými prkny, tak vznikaly kombinace stodol se zděnými pilíři (kameny, cihly) a dřevěnými výplněmi.

Během 19. století dochází k oddělenému ustájení jednotlivých druhů zvířat. Koně získali vlastní maštale, opouštěli kravské chlévy. Nové zootechnické poznatky se dostávaly do praxe, zejména chlévy byly světlejší a měly odvětrávání. Od konce 19. století se v usedlostech prosadily klenuté stropy podpírané ocelovými traverzami. Chlévy začaly, zejména na velkostatech, disponovat až třemi komunikacemi (ulička uprostřed, podél obvodových zdí). Změny provozních zemědělských objektů se prosazovaly pozvolna, životnost se prodlužovala, ale k výstavbě bylo třeba většího vstupního kapitálu.

Vývoj cen zemědělských komodit

V období, které sledujeme, nebylo jen obdobím konjunktury, docházelo ke krizím, které se výrazně odrážely v cenách zemědělských komodit. V roce 1847 stál 1 hl pšenice

³¹ Marcela EFMERTOVÁ, *České země*, s. 238.

18,52 korun, žito 15 korun, brambor 4,38 korun. Oproti předbřeznové době se zdražilo dvojnásobně. V roce 1854 stál 1 hl pšenice už 25,36 korun, žito 20,92 korun, brambor 6,28 korun. Cena na dvacet let zůstávala relativně stabilní (s výjimkou za rakousko-pruské války) V roce 1883 pod vlivem dovozu levného obilí ze Spojených států klesne cena pšenice na 15,70 korun. Tato cena zůstává stejná 4 roky, přičemž opět klesne v roce 1888. Od 90. let 19. století se začalo zdražovat, 1 hl pšenice za 20,56 až 23,70 korun. Brambory stály v roce 1898 4,22 korun. Od roku 1900 po začátek války se ceny stabilizovaly na 17,16 K za pšenici, 16 K za žito a 4,60 za brambory. Světová válka přinesla nebývalý výkyv cenové hladiny.¹ Nízké ceny (zejména příliv amerického a ruského) obilí ohrožovaly před válkou existenci našich zemědělských podniků.³²

Porovnání se světem

Vývoj v českých zemích relativně odpovídal stavu rozvoje v ostatních zemích Evropy, zejména středoevropského prostoru, této doby. Závislost na dovozu anglických a amerických strojů se zmenšovala. Naše stroje dosahovaly vynikající, světové úrovně a jejich prodej se ve světě rozšířil. Oproti Americe byla střední Evropa zcela jiným prostředím hlavně v oblasti sociálněekonomické. V Evropě bylo mnoho usedlostí s malou pozemkovou výměrou, ve Spojených státech již v 19. století byly tzv. kombinované sklizení mlátičky (kombajny), které se uplatnily na obrovských lánách amerického středozápadu. V Evropě jsme se nemohli rovnat ani Dánsku nebo Nizozemí, kde dovedli intenzifikaci zemědělství k dokonalosti. Světové trendy se u nás projevovaly čím dále s menším časovým rozestupem. Modernizovala se vesnice snad ve všech odvětvích. Naši chovatelé zlepšovali krev našich zvířat, dovážely se sem nová plemena s lepšími vlastnostmi pro intenzifikované zemědělství.

Od počátku 19. století se většina spalných staveb (roubené zdi, doškové střechy) změnila na stavby z nespalné konstrukce – tento trend je vidět hlavně u chlévu a stodol. Nové, modernější stroje se u nás začaly používat, ale ne v takové míře jako na Západě. Modernizovala se i následné zpracování zemědělských výrobků, zakládaly se družstevní, ale i akciové společnosti zaměřené na výrobu potravin. Dále je vidět, že politická stabilita jde proti stabilitě ekonomické, toto období bych nazval ekonomicky turbulentním. 19. století bylo pro selský stav osudové, od osvobození rolníka přes začlenění se do tržního systému po krizi a počátek zániku selského stavu.

³² Josef POHL, *Výlidňování venkova v Čechách v období 1850–1930*, Praha 1932, s. 12.

Definice samosprávy

S pádem patrimoniální správy vznikl problém se správou, respektive samosprávou. Bylo třeba definovat, o jaké velikosti budou nové základní buňky státu. Z různých návrhů od zachování panství (nově samosprávných), přes farní celky po katastrální obce, které nakonec zvítězily a dodnes tvoří základní správní jednotku. Obec původně ustanovil článek 33 březnové ústavy z 17. března 1849.³³ Tento předpis však fakticky nevstoupil v platnost. Po vyhlášení únorové ústavy byl vydán říšský zákon z 5. března 1862³⁴ pro země předlitavské části Rakouska, na jehož základě měli zemské sněmy vypracovat obecní zřízení. Obecní zákon vstoupil v platnost 16. dubna 1864³⁵ a platil (mimo Prahy a Liberce) až do vyhlášení Československa.

Volební řády byly postaveny na základě hegemonie majetných vrstev. Agenda místních samospráv se skládala ze správy obecního majetku, organizace místní policie, dražení obecního majetku, pořádání smírčích soudů, organizace voleb, sčítání lidu, sepisování branců, doručování úředních výnosů. Mezi státem a obcí (zejména v povinnostech obce k státu) byly velké rozpory v chápání zákona, které vedly k dlouhým třenicím mezi obcemi a státem. Velkým problémem se stalo financování místní samosprávy, kdy de facto měli pouze nárok na daňové přírážky.

Okresní samospráva byla zkonstruována na základě zemského zákona z roku 1864.³⁶ Okresní zastupitelstva byla volena na tři roky ze zástupců venkovských obcí a měst, ze zástupců velkostatkářů a ze zástupců průmyslových a obchodních podniků. Do konce monarchie byly prakticky vytvořeny, díky přesunu obcí z okresu do okresu, čistě německé a čistě české okresy. České království bylo tedy rozděleno ve dvě na nesmiřitelné celky. Nad okresem byl zemský sněm s exekutivní mocí v podobě zemského výboru složeného z osmi přísedících. V čele české samosprávy stál zemský maršálek. Dlouholetým nejvyšším maršálkem byl praktikující katolík, Čech-Böhme, „elitář“, konzervativce a mělnický okresní starosta Jiří Kristián kníže z Lobkovic. Český zemský sněm byl 1913 anenskými patenty rozpuštěn. Volební systém okresní, zemský i místní zvýhodňoval velké plátce přímých daní –

³³ Milan HLAVAČKA, *Zlatý věk české samosprávy*, Praha 2006, s. 16.

³⁴ Tamtéž, s. 17.

³⁵ Tamtéž, s. 17.

³⁶ Tamtéž, s. 38.

ve venkovských oblastech velkostatkáře. Držitel rozsáhlých držav (majetek Lichtenštejnů v roce 1898 – 155 923 ha půdy v českých zemích, bez Valtic)³⁷ Jan II. kníže z Lichtenštejnu se politicky neangažoval v žádné úrovni.

³⁷ Václav HORČIČKA, *Lichtenštejnové v Československu*, Praha 2014, s. 18.

Poloha a stručné dějiny Škvorce

Škvorec leží v blízkosti hlavního města v okrese Praha-východ. Při konstruování samosprávy v 19. století spadl pod okres Český Brod. Hrad Škvorec byl založen na konci 13. století komorníkem královny Kunhuty Domaslavem. Z této vzdálené historie bych jen nastínil osud držby Škvorce. Mezi slavné rody vlastníci Škvorec a mnohdy obce přilehlé patřili Olbramovicové, Klinštejnové a Smiřičtí. Osud kalvínsko-bratrské rodiny Smiřických skončil neslavně. Jediný mužský potomek Jan Albrecht (nadaný rozumem) zemřel při stavovském povstání v roce 1618. S vítězstvím císařských vojsk se správy ujal Albrecht z Valdštejna, který se pasoval do role jediného dědice. Vévoda frýdlantský prodal Škvorec roku 1623 Karlu knížeti z Lichtenštejnu.³⁸

Za správy Marie Terezie Savojské z Lichtenštejnu došlo k výstavbě škvoreckého kostela sv. Anny mezi myslivnou a velkostatkem. Chrám začali stavět v roce 1755, ale kvůli sedmileté válce nebyl dlouho dokončen.³⁹ Kostel byl zamýšlen jako farní, jelikož bylo žádáno, aby hradešinská farnost byla přenesena do Škvorce, což se nakonec pro odpor pana faráře nestalo. Při kostele je umístěn hřbitov založený roku 1864.⁴⁰ Obec škvorecká do té doby pohřbívala u kostela sv. Jiří na Hradešíně, pro velkou vzdálenost (půl hodiny chůze ze Škvorce) a nadmořskou výšku hradešinského hřbitova bylo složité zde pohřbívat, a to hlavně v zimních měsících. Po intervenci pana faráře a hostinského Josefa Škorpila byl hřbitov umístěn právě za kostel na okraji obce. Hřbitovní zeď byla postavena z rozebraných zdí zámku, z důvodu obsahu sanitru došlo k opadání omítky nedlouho po dokončení. První zemřelá zde pochovaná byla Marie, dcera Františka Škorpila, rolníka z čp 27.⁴¹

³⁸ August Sedláček, HRADY, ZÁMKY A TVRZE KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, díl 15, Praha 1998, s. 224–227

³⁹ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, str. 65 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴⁰ Tamtéž, s. 76, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴¹ Tamtéž, s. 79, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

Škvorecký „pantheon“

Povinná školní docházka byla uzákoněna pro monarchii v roce 1774, tou dobou již žáci na panství škvoreckém navštěvovali školu.⁴² S obnovením ústavnosti prakticky veškeré záležitosti související se školou přešly pod samosprávu. Tohoto stylu organizace měl vážné nedostatky, a proto v roce 1868 převzal stát dohled nad osvětou a kultem.⁴³ S touto úpravou se cítila česká reprezentace uražena. Základním pilířem dohledu nad školstvím se měly stát okresní školské rady. Elity odmítaly tyto rady zřizovat a jmenovat do nich své zástupce, to mělo za následek, že místní a okresní samosprávy vzdorovaly státu a dostávaly se do přímého střetu, kdy mnohdy byla zastupitelstva skrz místodržitelství rozpouštěna. Do podobné situace se dostal i budoucí škvorecký řídicí učitel Josef Vykoukal, kdy byl vyzván okresním hejtmanem k účasti do okresní školské rady, po druhé urgenci přes odpor místních elit se poradil s dr. Riegrem, který mu poradil, aby místo přijal z důvodu udržení kvality vzdělání našich dětí a zároveň aby zřízení těchto (nenárodních) rad odsoudil.⁴⁴

V 70. letech 19. století se vyučovalo u kostela v čp 62. Jelikož byla budova nevyhovující, byla místní školská rada okresní školskou radou donucena přes odpor jednat. Návrhy, kde bude škola postavena, byly různé, někteří navrhovali opravit dům 62 (původně myslivna, později školní budova), Arnošt Moravec, člen místní školní rady, nabídl statek číslo popisné 35, Alois Koldinský statek číslo popisné 34. Také se uvažovalo o pozemku mezi Šístkovým a Pokorného gruntem nebo o přestavbě čp 112. Nakonec zvítězil druhý návrh Arnošta Moravce. Škola byla vystavěna architektem Křovákem na rozbořené části původního hradu Škvorec v roce 1890 s náklady ve výši necelých 24 000 zlatých. Pan Moravec přenechal část svých zahrad, aby zde byla vybudována školní zahrada pro potřeby vzdělávání dětí. 13. září 1891 byla budova vysvěcena a výuka započala 15. září 1891.⁴⁵

⁴² Tamtéž, s. 121 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴³ Tamtéž, s. 133 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴⁴ Tamtéž, s. 135–137, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴⁵ Tamtéž, s. 154–166, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

Statky, chalupy a domy

Jedná se o výběr, nikoliv o soupis všech domů ve Škvorci. Tento vzorek byl zhotoven na základě osob, které se podařilo dohledat v matričních záznamech. Do soupisu půdy byly započteny role, pastviny, lesy a louky a zahrady, vynechal jsem vodní toky, cesty atd. Několik pozemku vlastnili i lidé, kteří bydleli v sousedních obcích.

Číslo popisné 1 a 2

Jednalo se o zámek a budovu velkostatku. Lichtenštejnská výměra ve Škvorci činila celkem 2 141 521 m² (136 779m² zahrady, 86 387 m² pastvin, 597 m² luk a 1 917 758 m² rolí).⁴⁶ Fond lichtenštejnské správy velkostatků je uložen ve Státním oblastním archivu Praha, kde jsem nic nenašel. Dohledal jsem, že po zrušení patrimoniální správy došlo k přesunu škvoreckého velkostatku z „tehdejšího Černého Kostelce“ (pod panstvím Černý Kostelec najdete rozsáhlé prameny pro fungování patrimoniální správy ve Škvorci) pod Uhříněves, tím byl vytvořen velkostatek Škvorec-Uhříněves. Pod tento komplex spadaly velkostatky v Slušticích, Křenicích atd. Ke Škvorci se podařilo dohledat pouze výměru škvoreckého velkostatku s poznámkou propachtováno. Na rozdíl od jiných velkostatků zde nebyly uvedeny ekonomické parametry, jako jsou výnosy, sklizně, doživost. V památné knize lze dohledat, že lichtenštejnská správa opravdu pronajala velkostatek Arnoštu Moravcovi.⁴⁷ Jelikož v této době byla prodána cihelna ve Škvorci a původně panský hostinec i panský pivovar byly v soukromých nešlechtických rukou, lze se oprávněně domnívat, že dříve nebo později by byl škvorecký velkostatek prodán.

Prvním doloženým Lichtenštejnem je Huc de Lichtenštejn. Přemysl Otakar II. jako moravský markrabí udělil v roce 1279 Jindřichu z Lichtenštejna v léno hrad Mikulov.⁴⁸ Obrovské jmění, které vlastnili do I. světové války nabyli postupně. První vlna majetkového vzestupu je spjatá s Moravou. V druhé vlně, v závěru 16. století, se bratrům Karlovi a Maximiliánovi uzavřít výhodné sňatky. Karel byl králem Matyášem povýšen do knížecího

⁴⁶ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁴⁷ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 155 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁴⁸ Václav HORČIČKA, *Lichtenštejnové v Československu*, Praha 2014, s. 13.

stavu v roce 1608. Karel další majetky získal po Bílé hoře, skoupil panství v Čechách, mimo jiné Škvorec jako součást Černokostelecka. Právě nákup černoskosteleckého panství přišel císaři podezřelý, proto musel uhradit milión zlatých na úhradu škod a dalších 275 000 zlatých na válečný výdaje koruny.⁴⁹ Lichtenštejni se nespokojili s obyčejným knížecím titulem, usilovali o přijetí mezi říšská knížata, což se definitivně povedlo až v roce 1719.⁵⁰ V roce 1898 dosahoval majetek primogenitury v českých zemích 155 923 hektarů půdy.⁵¹ Postavení celé rodiny bylo velmi specifické, jednalo se o cizí státní příslušníky s právem exterritoriality v rakouském mocnářství. Měli tedy občanská práva. Jan II., majitel velkostatku Škvorec po celé mnou sledované období, se politiky stranil na všech úrovních. Disponoval právem zasedat v Panské sněmovně, ale tohoto práva nevyužíval.

Číslo popisné 3

Jednalo se o část dvojdomku ze spalné konstrukce, která byla v polovině 19. století přestavěna. Náležela k tomuto stavení i zahrada číslo 23 o výměře 468 m² a role o výměře 22 914 m² s ročním užitekem 14,7 zlatých.⁵² Zde žil a hospodařil Josef Širc, mistr kolářský, který se narodil 18. prosince 1852. Za manželku pojal Marii Pekárkovou ze Svémyslic.⁵³ Díky manželce se stal příbuzným škvoreckého řezníka Václava Koldinského, který byl zároveň bratrem majitele pivovaru. Josef Širc zemřel 20. ledna 1930 na zkonatění cév (mrtvici) náhle, tedy nezaopatřený, ve věku 77 let.⁵⁴

Číslo popisné 4

Nespalný dům ve tvaru písmene „L“, ke kterému náležel ještě dva objekty z nespalné konstrukce a třetí ze spalné. Usedlost se skládala ze zastavěné plochy 121 a 122 a zahrady

⁴⁹ Tamtéž, s. 14.

⁵⁰ Tamtéž, s. 16.

⁵¹ Tamtéž, s. 18.

⁵² SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtená data.

⁵³ SOKA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 116 zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

⁵⁴ Tamtéž, s. 116, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

s číslem 24 o výměře 737 m².⁵⁵ Dále dům disponoval s 52 102 m² rolí a 349 m² pastvin. Celková výnosnost zahrady, rolí a pastviny byla vypočtena na 74,61 zlatých za rok.⁵⁶ Jako majitel zde vystupuje Jan Chroust, hostinský v Uhříněvsi. Narodil se 6. dubna 1838 jako syn Tomáše Chrousta, gruntovníka ze Škvorce 32.⁵⁷ 29. ledna 1861 pojal za manželku dceru Jana Šmída, gruntovníka ze Škvorce čp 16, a Barbory, rozené Tinglové, Marii. Za svědka šli Josef Mašín, gruntovník čp 17, a Josef Škorpil, hostinský čp 8.⁵⁸ Jan Chroust zemřel 13. 10. 1904 na srdeční vadu jako zaopatřený. Do Škvorce byl po souhlasu okresního úřadu v Žižkově převezen k pohřbení.⁵⁹

Číslo popisné 6

Tento dům stál nad pivovarem na stavební parcele číslo 119. Přiléhala mu zahrada číslo 28⁶⁰ o výměře 317 m².⁶¹ Bydlel zde kolář a pomahač v pivovaře František Janák, narozen 8. března 1835,⁶² se svou ženou Kateřinou Farskou z Mlékovic (okres Kouřim),

⁵⁵ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

⁵⁶ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁵⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], str. 121 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁵⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 28, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

⁵⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 121 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁶⁰ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

⁶¹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁶² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 155, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

dcerou rolníka Václava Farského. Jejich sňatek byl uzavřen 21. května 1867 na Hradešíně.⁶³ Kateřina Janáková zemřela 18. prosince 1902 ve věku 64 let na močovou úplavici jako zaopatřená katolička.⁶⁴ František Janák zemřel 9. března 1909 ve věku 74 let na zánět plic jako zaopatřený.⁶⁵

Číslo popisná 7 a 34

Číslo popisné 7 stálo na rohu Panské ulice a ulice vedoucí k evangelickému kostelu naproti zámku. Původně se jednalo o panský pivovar, v té době označován za parostrojný pivovar ve Škvorci. K pivovaru náležel rybník s částí potoka, zahrada složená z několika parcel. Samotná budova z nespálené konstrukce ve tvaru písmene „U“ stála na stavebním pozemku číslo 118. Číslo popisné 34 vlastnil původně Josef Škorpil. Jednalo se o usedlost stojící vedle Řepkova statku čp 33. Ke statku patřila zahrada s čísly parcelními 78/1, 78/2 a 78/3.⁶⁶ Celková výměra pozemkových výměr (pro obě čísla popisná) byla 179 991 m² s ročním užitkem 632,96 zlatých.⁶⁷ Vlastníkem byl evidován Alois Koldinský, narozen 5. 12. 1844 v Bezděkově Janu Koldinskému. 20. dubna 1888 se oženil s Marií Molinari z Heřmanova Hradce.⁶⁸ Spolu měli tři děti Marii (narozena 21. ledna 1889), Miladu (narozena 17. dubna 1890) a Josefa Aloise (narozen 17. července 1892 – zemřel 1895).⁶⁹ Alois

⁶³ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 47, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

⁶⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 110 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁶⁵ Tamtéž, s. 155, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁶⁶ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

⁶⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁶⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 91, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁶⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 174, 179 a 190, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

Koldinský zemřel 29. ledna 1900 v 55 letech na zánět plic jako zaopatřený katolík.⁷⁰ Marie si vzala Vladislava Stadlmanna, který se stal majitelem pivovaru. Vladislav Stadlmann a za I. republiky kandidoval do obecního zastupitelstva za mladočeskou stranu.⁷¹ Jejich dcera se provdala za dědice statku 41. Marie Koldinská-Stadlmannová vystoupila z katolické církve 6. května 1920 a zůstala bez vyznání. Milada si vzala 17. června 1912 doktora techniky Jana Šourka.⁷²

Číslo popisné 8

Původně se jednalo o panský hostinec postavený vedle pivovaru naproti zámku. Zastavěná plocha byla evidována ve stabilním katastru pod číslem 117. Budovy byly z nespalné konstrukce, tedy zděné s pálenou střešní krytinou. V průběhu 19. století došlo ke zvětšování zastavěné plochy. K hostinci náležela zahrada ve svahu s parcelním číslem 123 o výměře 1689 m² a role o výměře 61 757 m², louka o výměře 306 m² a pastviny o výměře 7 761 m². Výnosnost činila 164,91 zlatých ročně.⁷³ Hostinec provozovala rodina Škorpilů. V pamětní knize je za majitele označen Josef Škorpil, který zastával po určitý čas funkci starosty.⁷⁴ Tento rod Škorpilů původně pocházel z čísla popisného 26. Josef Škorpil vlastnil také usedlost 34. Jeho syn Emanuel Škorpil se narodil 7. března 1852 v čp 8.⁷⁵ Emanuel

⁷⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 91, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁷¹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec.

⁷² SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 174, 179 a 190, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

⁷³ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

a

SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁷⁴ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 219, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁷⁵ SOA Praha, matrika Škvorce 1844–1854, [online], s. 121, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5710/1>

zemřel 22. července 1891 ve věku 40 let na zvrhlost ledvin jako zaopatřený katolík.⁷⁶

V záznamu o jeho úmrtí je evidován jako hostinský. Pozemková kniha ho ještě v roce 1892 eviduje společně s manželkou Antonií jako majitele hostince a polností (bez čp 34 a k nim přilehlých polností, které odkoupil majitel pivovaru čp 7 Alois Koldinský). Mé soukromé dokumenty naznačují, že rodina Koldinských koupila i tento hostinec, ale již v roce 1912 ho prodala za 20 000 korun.⁷⁷

Číslo popisné 11

Se nacházelo v tehdejší Panské ulici, naproti dnešní budově sokolovny. Jednalo se původně o malý dům ze spalné konstrukce, který prodělal od 40. let 19. století významnou přestavbu. K tomuto domu patřily pozemky, které rozděloval potok. Pozemky byly různě poskládány a až teprve dohromady vytvořily celek.⁷⁸ Na rozdíl od většiny statků ve Škvorci, kdy k nim přiléhaly zahrady o výměře i 3 000 metrů pod jedním parcelním číslem, se jednalo o malé pozemky. Přestože se tento dům nenacházel mezi ostatními zemědělskými usedlostmi a neměla tato usedlost ryze zemědělský charakter, patřilo k němu cirká 20,5 hektarů (2 208 m² zahrady, 191 279 m² rolí, 10 776 m² luk, 287 m² pastvin).⁷⁹ Na základě výměry bychom mohli tuto usedlost nazvat statkem, ale pozemky byly méně výnosné (pouze 405,85 zlatých ročně), což odpovídá hospodářství obhospodařující pouze 17 hektarů. Dle indikační skici většina pozemků nepatřila k tomuto domu v první polovině 19. století, například čísla parcelní 250, 300 patřila domu 42, 345 patřilo Chroustům z Třebohostic čp 5 atd.⁸⁰ Od Františka Chrousta z Třebohostic čp 5, dle památné knihy, odkoupil Jan Leder (syn Ondřeje a Marie) živnost.⁸¹ Můžeme tedy předpokládat, že rodina Lederova postupně skupovala momentálně

⁷⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 16, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁷⁷ Soukromé dokumenty – účetní kniha, soukromá knihovna rodiny Dvořáků ve Škvorci.

⁷⁸ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

⁷⁹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁸⁰ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

dostupné pozemky. Jinými slovy toto hospodářství nebylo výsledkem mnohageneračního snažení starobylých škvoreckých rodin jako byli Chroustovi, Řepkovi nebo Bejšovcovi, ale bylo uměle vytvořeno nově příchozím člověkem, tj. Ondřejem Lederem a jeho potomků. V památní knize se mi tato domněnka jen potvrzuje.

Rodina Lederova pocházela z Úval, kde vlastnila hostinec číslo popisné 9. Otec Ondřeje Ledera byl hostinským a zároveň c. k. vojenským ubytovacím komisařem na přípřež pro Škvorecké panství. Za svou choť pojal Češku a za dva roky po narození syna – Ondřeje zemřel. Syn Ondřej se narodil v roce 1804. Matka si našla novou známost ze škvoreckého velkostatku a jmění malého Ondřeje začaly obhospodařovat v neprospěch syna. Ondřej byl nakonec umístěn do ústavu pro děti. Ve 12 letech byl dán do učení k panu Hájkovi do obchodu a vyučil se kupeckým příručím. Poté odjel do Jičína, kde opět pracoval jako příručí. Zde pojal za svou choť Marii, dceru měšťana Chudoby a zároveň mu mělo připadnou dědictví po otci, bohužel se svého práva musel soudně domáhat, ale nakonec vše skončilo vzájemnou dohodou. Ondřej Leder si zřídil kupeckou živnost v Českém Brodě a v roce 1840 zakoupil číslo popisné 11 ve Škvorci. Zde dalších 20 let provozoval kupecký obchod. Byl praktikující katolík, který se zúčastnil Staroboleslavské pouti 34krát.⁸² Dle matriky zemřel 27. května 1880 v domě čp 45 ve Škvorci na ochrnutí mozku⁸³, jeho manželka ho následovala o deset let později v roce 1890.⁸⁴

Jejich syn Jan Leder se narodil 10. září 1837 a zemřel na srdeční vadu jako zaopatřený 2. března 1897 ve věku 59 let. Pohřben byl na škvoreckém hřbitově.⁸⁵ Za svou manželku pojal Emílii Chroustovou z čp 32 3. července 1860. Jan Leder je v matričních záznamech evidován jako obchodník a poštovník. Emílie zemřela 12. března 1906 na mrtvici, kněz byl přivolán, ale

⁸¹ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 92, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁸² Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 94, 95 a 96, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

⁸³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1868–1889, [online], s. 91, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5718/1>

⁸⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], str. 5, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁸⁵ Tamtéž, [online], s. 66, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

nestihl přijít.⁸⁶ Jejich syn Jan Leder se narodil 8. května 1876. 25. listopadu 1901 si vzal na Hradešíně Růženu, dceru stavitele Jana Křováka a Marie, rozené Pantůčkové. Marie Pantůčková pocházela z rodiny politiků a právníků, byla spřízněna s Ferdinandem Pantůčkem. Jan Leder pracoval jako správce plynárny. Zemřel 17. června 1942.⁸⁷ Rodina Lederova nebyla typicky selská, přestože postupně skupovali pozemky až na nějakých 20 hektarů. Jejich hlavní příjem plynul z obchodu. Sňatková politika této rodiny jen následující slova potvrzuje. Lze jen konstatovat, že rodina Lederova patřila k nezemědělské elitě Škvorce.

Číslo popisné 12

Dům ze spalné konstrukce stál mezi Lederovým domem a potokem v Panské ulici. Náležela k němu zahrada o výměře 345 m² s parcelním číslem 113 a role o výměře 3 910 m² s číslem 1020. Výnosnost za rok byla vypočtena na 10,05 zlatých.⁸⁸ Zde žila rodina Štromajerů. Dle pozemkové knihy k roku 1892 byl majitelem Jan Štromajer, který provozoval zámečnictví. Narodil se 16. listopadu 1818. 12. listopadu 1853 si vzal Marii Štanclovou. Jan Štromajer zemřel na sešlost věkem v 78 letech 15. února 1897 jako zaopatřený.⁸⁹ Jejich syn Josef provozoval také zámečnickou dílnu a ve 40 letech (15. prosince 1898) se zastřelil ve stavu nepřičetnosti⁹⁰, tou dobou byla jeho žena Anna (původem z Mladé Boleslavi) v jiném stavu. Dítě se narodilo 31. prosince 1898, to je 16 dní od otcovy sebevraždy.⁹¹

⁸⁶ Tamtéž, [online], s. 130, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁸⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 180, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

⁸⁸ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

a

SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

⁸⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 65, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁹⁰ Tamtéž, s. 98, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

⁹¹ Tamtéž, s. 90, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

Číslo popisná 13 a 14

Tyto usedlosti tvořily komplex budov, který vlastnila rodina Škorpilova a později rodina Kuličova. Tento statek, hospoda a obchod stály na rohu ulice Panské (dnes Tyršova ulice) a náměstí (dnes Masarykovo náměstí). Dle originální mapy stabilního katastru z roku 1841 se jednalo o stavební parcely číslo 35 a 36 a pozemkové parcely číslo 112 (vedená jako zahrada) a 114 (vedená jako pastvina). Parcely 112 a 114 prudce klesaly k potoku, proto se k intenzivnímu zemědělství nedaly využívat. Dle reambulace z roku 1873 byla zahájena stavební činnost podél hranice s náměstím a při plotu s usedlostí čp 15. Všechny budovy, až na jednu malou výjimku, měly nespálnou konstrukce, tedy zdivo bylo cihlové a kameninové a zároveň střecha byla pokryta pálenými taškami.⁹² Letecké snímkování z roku 1946 ukazuje, že zastavěny jsou podél okraje všechny čtyři parcely.⁹³ V místech, kde rozhradu⁹⁴ pozemku tvořil potok vyrostly budovy s vysokými opěrnými zdmi. Nezastavěná plocha sloužila jako nádvoří.

Přestože, se jednalo o jeden z největších objektů na náměstí, výměra pozemků nebyla velká. Dle pozemkové knihy z roku 1892 rodina Kuličů vlastnila necelých 22,5 hektaru celkem (4 266 m² zahrady, 209 756 m² rolí, 10 638 m² luk, pastviny nebo les nevladnili vůbec). Čistý zisk z pozemků byl necelých 530 zlatých ročně.⁹⁵ Tato výměra se na první pohled zdá velká, ale zasadíme-li to do kontextu obce, tak se jednalo o menší statkáře ve Škvorci, ovšem zemědělská činnost nebyla jediná, které se věnovali. V komplexu budov na náměstí provozovali hospodu a obchod „Na Růžku“. Jelikož zastavěná plocha se neustále od roku 1841 zvětšovala, můžeme se domnívat, že část usedlosti pronajímali, a tak mohli disponovat činží od nájemníků. Jako dvacetihektaroví statkáři by s největší pravděpodobností měli blízko agrární straně, ale autorovi se podařilo dohledat kandidátní listinu Národní demokracie – mladočeši (československé komunální volby), na které byla napsána Marie

⁹² Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

⁹³ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41.-1050538.64>

⁹⁴ Označení zdi, plotu, potoka, příkopu, silnice aj. ohraničující pozemek.

⁹⁵ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Kuličová,⁹⁶ z toho mi vyplývá, že Kuličovi patřili k ekonomické elitě Škvorce a zemědělství nebo popřípadě zemědělský pacht byly jen jedna z několika skupin jejich příjmů.

V roce 1892 je veden jako majitel čp 13 a 14 starosta Škvorce Josef Kulič s manželkou Emílií. Josef Kulič se narodil 24. října 1847 v Květnici č. 5 jako syn Jana Kuliče – rolníka a Marie Vágnerové z Tuklat. 4. listopadu. 1880 se oženil s Emílií Škorpilovou, dědičkou čp 13 a 14.⁹⁷ Spolu měli několik dětí, např.: Jaroslava, Zdeňku a Marii. V matričním záznamu je uveden jako obchodník. Za velké války ve Škvorci dělal starostu. Zemřel 13. února 1919 ve věku 71 let doma (čp 13) na zánět plic. Vyznáním byl katolík, ale kněz nebyl k poslednímu pomazání kvůli nedbalosti povolán.⁹⁸ Je otázkou, jestli kněze rodina nepovolala schválně, protože později všechny děti a manželka Emílie vystoupily z katolické církve a zůstaly jako bezvěrci, nevstoupili ani do husitské církve. Emílie (Emiliána) Kuličová se narodila 10. listopadu 1858 v domě čp 13 jako dcera Josefa Škorpila (syn Františka Škorpila, výměnkáře z čp 13 a Magdalény Kratochvílové z Malešic), hostinského a rolníka ve Škvorci, a Alžběty Šístkové (dcera Josefa Šístka z Koloděj a Magdalény Pokrupové z Nehvizd).⁹⁹ Emílie měla bratra Františka, nadějného studenta techniky v Praze, který zemřel na tuberkulózu 9. října 1874.¹⁰⁰

JUDr. Jaroslav Kulič se narodil 25. ledna 1883 v čp 13 jako nejstarší syn Josefa Kuliče a Emílie, rozené Škorpilové. Za kmotry mu šli František Pokorný (statkář, čp 37 ve Škvorci) a Marie Škorpilová, manželka Josefa Škorpila (statkáře, čp 15, 42 a 43 ve Škvorci). V roce 1921 vystoupil z katolické církve. Zdeňka Kuličová se narodila 23. 12. 1883 ve Škvorci, za kmotry šly Františka Pokorná, manželka Františka Pokorného (čp 37) a Marie Škorpilová, manželka Josefa Škorpila (čp 15, 42, 43). Posledním dítětem byla Marie Kuličová, která se narodila o čtyři roky později (13. ledna 1890). Za kmotry šly Marie Škorpilová, manželka

⁹⁶SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec.

⁹⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 69, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

⁹⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 64, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

⁹⁹ SOA Praha, matrika Škvorce 1844–1854, [online], s. 112, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5710/1>

¹⁰⁰ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, SOA Praha, s. 84 zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

Josefa Škorpila (čp 15, 42, 43) a Marie Kuličová, manželka Jana Kuliče, s největší pravděpodobností se jednalo o babičku nebo tetu, tak přesná škvorecká matrika není. Také v roce 1921 vystoupila z církve římsko-katolické.¹⁰¹ Rodina Kuličova odpočívá na škvoreckém hřbitově u kostela sv. Anny, jména a roky narození a úmrtí jsou zde vypsány, proto nebyl problém si je dohledat v matričních záznamech. Tyto tři děti nebyly jedinými dětmi manželů Kuličových, jako první dítě se jim narodila v roce 1882 dcera Zdeňka, která ještě ten samý rok zemřela. Marie ani Zdeňka (druhá toho jména) se nikdy nevdaly a zemřely ve Škvorci jako bezdětné v 70. letech 20. století.

Číslo popisné 15, 42 a 43

Jednalo se o tři domy na náměstí, čp 42 a 43 stály vedle sebe na východní části. Budovy stály na zastavěné ploše s parcelním číslem 14 a 13, přiléhala jim zahrada s označením 62/1 a 62/2 (v indikační skice je tato parcela vzniklá z obecního pozemku zakreslena) a 53. Pod číslem popisným 42 jsou všechny budovy z nespalné konstrukce již na počátku vzniku stabilního katastru. Pod číslem popisným 43 je pouze obytná budova zděná a další tři budovy mají spalnou konstrukci, na zahradě je umístěna stavba s parcelním číslem 12 z nespalné konstrukce. Žádná stavební činnost zde v polovině 19. století neprobíhala. Čp 15 stálo na parcele 37 mezi obchodním domem rodiny Škorpilů, později Kuličů a čp 16, tedy Šmídovým statkem. Přiléhala mu zahrada s číslem 108, která se mírně svažovala k potoku. Zde probíhala stavební činnost, přestavěny byla obytná budova a chlévy (z nespalné konstrukce již 1841). Byly zvětšeny a posunuty o několik metrů více na náměstí. Stála zde stodola ze spalné konstrukce, která vyhořela na počátku 20. století.¹⁰² V roce 1912 byly vypracovány plány na výstavbu stodoly z nespalné konstrukce. V žádných mapách nebyl zakreslen špýchar, který přímo navazoval na stodolu. Špýchar musel stát již před nespalnou stodolou z roku 1912, jelikož do jeho obvodové zdi byly upevněny krovy nové stodoly.¹⁰³ Stavební činnost byla s největší pravděpodobností nejintenzivnější ze všech statků ve Škvorci – celý statek byl prakticky vystavěn nově.

¹⁰¹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 129, 137 a 179, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹⁰² Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

Jako nezpochybnitelný majitel čp 15 a 42 vystupuje Josef Škorpil s manželkou Marií, a to jak v pozemkové knize, tak v památné knize, kde je zmiňován jako starosta. V pozemkové knize je veden Josef Škorpil jako majitel, ale při četnosti tohoto jména ve Škvorci to nemůže být důkaz. Dalším vodítkem byl způsob zápisu, kdy jméno „Josef Škorpil“ u čp 43 nebylo vypsané, ale nacházel se tam odkaz ke jménu „Josef Škorpil z čp 42“. V matričních záznamech je evidován jako rolník z čp 43 a 15, narozený v čp 42, což při kombinaci všech vodítek považuji za rozhodující. Celková výměra činila na Škvorec neuvěřitelných 583 291 m² s ročním užitkem 1 368,78 zlatých.¹⁰⁴ Josef Škorpil, narozen 24. března 1836¹⁰⁵ jako syn Jana Škorpila a Marie Smolíkové z Babic, se oženil 8. ledna 1872 se svou příbuznou čp 13 Marií Škorpilovou (sestra Emilie Škorpilové-Kuličové). K tomuto sňatku musel být dán dispens, jelikož se jednalo o příbuzenství 4. stupně. Tato svatba byla pro ženicha již druhá, jelikož do druhého manželství vstupoval jako 35letý vdovec. Marii Škorpilové bylo tou dobou 19 let.¹⁰⁶ Josef Škorpil zemřel 7. září 1919 v 83 letech na sešlost jako zaopatřený katolík.¹⁰⁷ Marie Škorpilová zemřela 6. prosince 1935 na mrtvici ve věku 83 let. Jelikož zemřela náhle v noci, nebyl přivolán kněz.¹⁰⁸

Číslo popisné 16

Se nachází na náměstí naproti radnici, půdorys staveb se mezi léty 1841 (originální mapy stabilního katastru) a 1946 (letecké snímkování) nezměnil. Dle reambulace došlo k zadní přístavbě budovy nacházející se vpravo, díváme-li se na stavení od obecního úřadu. Stodola byla ze spalné konstrukce dle žluté barvy, kterou je stodola na mapě vybarvena. Dle leteckého snímkování z roku 1946 stály jen obvodové zdi stodoly. Číslo popisné 16 stojí na stavební parcele 38, za touto parcelou jsou dvě pozemkové parcely (č. 104 a 105), které od

¹⁰³ Archiv úřadu městyse Škvorce, karton číslo popisné 15

¹⁰⁴ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹⁰⁵ SOA Praha, matrika Škvorce zemřelí 1912–1943, [online], s. 67, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁰⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 71, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

¹⁰⁷ SOA, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 67, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 143, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

sebe odděluje potok. Parcela 104 je spíše severní stranou kopce, na kterém evangelický kostel od konce 19. století stojí.¹⁰⁹

Na tomto stavení hospodařila rodina Šmídova, která disponovala s více jak 26 hektary (3 694 m² zahrady, 247 665 m² rolí, 9 723 m² louky a 2 715 m² pastvy). Celkový výnos z pozemků dle pozemkové knihy z roku 1892 byl 577,62 zlatých. Jednalo se tedy o bohaté statkáře.¹¹⁰ Jako majitel v roce 1892 vystupuje Jan Šmíd ml. s manželkou Antonií Prokúpkovou z Hloubětína. Ta se narodila 31. ledna 1858 a zemřela 19. června 1898 ve věku 40 let na tyfus.¹¹¹ Jan Šmíd byl veden v matrice jako rolník. Narodil se 23. září 1851 a zemřel na mrtvici po krátkém stavu v bezvědomí 9. května 1913. Pohřbili ho ve Škvorci do rodinné hrobky.¹¹² Jeho otec, Jan Šmíd st., byl synem Jiřího Šmída, který zemřel 1883 ve věku 90 let, a Anny rozené Bejšovcové z čp 63. 7. ledna 1838 se oženil s Barborou T(i)nglovou, dcerou statkáře ze Škvorce. Za války rakousko-pruské dělal starostu. V obecní kronice je popisován jako velmi sympatický, společenský, bez vyššího vzdělání. Zemřel 29. února 1888 ve věku 71 let dle obecní kroniky na ochrnutí nohou, plic a mozkovou příhodu zároveň. Při jeho pohřbu došlo k exhumaci jeho syna Karla, učně truhlářského, manželky Barbory a její matky Anny T(i)nglové. T(i)nglovi měli hrob vedle Šmídů, manžel Anny Ti(y)nglové zůstal pohřben na původním místě. Všichni čtyři byli pohřbeni do jednoho nového hrobu rodiny Šmídovy.¹¹³

Číslo popisné 17

Dodnes stojící stavení na křižovatce 3 cest, první cesta vedla přes náměstí kolem čp. 15 a 16 pod obecním úřadem (postaveným na počátku 20. století), druhá přes náměstí kolem

¹⁰⁹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹¹⁰ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹¹¹ SOA, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 73, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹¹² SOA, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 10, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹¹³ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 90, 91 a 92, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

čp 34, 33, 32... nad radnicí, třetí cesta vedla přes potok kolem chalup, domků a Růžičkova zahradnictví. Během 19. století byl vystavěn výměnek pro rodiče hospodáře mimo samotnou usedlost, tento domek s malou zahrádkou (parcela číslo 101) dostal samostatné číslo popisné 124. Na císařských otiscích tento dům nestojí, ale v originálních mapách je zachycen šrafovaně jako novostavba. Dále byly přistaveny dvě zcela nové budovy a stodola byla zvětšena nebo opatřena přístavbou.¹¹⁴ Na této usedlosti hospodařili sedláci Mašínovi, zdůrazňují že se nejednalo o statkáře, ale pouze o sedláky, protože jejich obhospodařovaná výměra byla pod 20 hektarů (3133 m² zahrady, 160 653 m² rolí, 7 647 m² luk, 2 248 m² pastvin, 964 m² lesa, celkem necelých 17,5 hektaru). Zahrada se podobala Šmídově zahradě, dvě čísla parcelní 102 a 103, které od sebe odděluje potok. Část zahrady s parcelním číslem 103 se nachází na severozápadním úpatí kopce. Výnosnost pozemků stanovena na 402,10 zlatých ročně.¹¹⁵

V matrice se mi podařilo dohledat Josefa Mašína (syn Matěje Mašína), který zemřel 17. prosince v 82 letech jako vdovec po Barboře, rozené Šmídové, upozorňuji, že Šmídovi a Mašínovi byli sousedi, na ochrnutí mozku.¹¹⁶ Barbora zemřela 7. července 1886 v 71 letech na rakovinu žaludku, kněz byl přivolán a zemřela zaopatřena.¹¹⁷ Josef Mašín nepocházel ze Škvorce. Spolu měli několik dětí, pro nás je důležitý František. Narodil se 13. prosince 1844 a zemřel 6. července 1936 ve věku 91 let na sešlost věkem jako zaopatřený, tou dobou byl na odpočinku dle matriky v čp 154, ale to se domnívám, že je chybný údaj a místo toho má být 124 (dům vedle usedlosti čp 17).¹¹⁸ 24. září 1872 pojal za manželku Barboru Fialovou

¹¹⁴ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹¹⁵ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹¹⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 56, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹¹⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1868–1889, [online], s. 154, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5718/1>

¹¹⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 146 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

z Křenice (nar. 18/6 1855, zem. 21/4 1937)¹¹⁹. Jaroslav, syn Františka a Barbory narozený 8. listopadu 1887, se oženil 17. dubna 1920 s Marií Kuličovou z Květnice.¹²⁰ jednalo se o neteř Josefa Kuliče, statkáře, obchodníka a hospodského ve Škvorci – dcera jeho bratra Jana Kuliče. Dle pozemkové knihy z roku 1892 na čp 17 hospodařili Jan a Barbora, bohužel se mi nepodařilo v matrikách dohledat Jana a v té době (plus mínus 20) vystupuje v matrikách jako hospodář na čp 17 František Mašín, a proto předpokládám, že se jedná o chybu a místo Jana tam má být František Mašín.

Číslo popisné 18

Tento dům se nacházel na úpatí kopce, na kterém stojí evangelický kostel. Sousedil s Mašínovou zahradou. Obytný dům stál na stavební parcele 107 a náležela k němu zahrada o celkové výměře 4 020 m². Jednalo se o tři parcelní čísla 128, 129 a 130. Podle císařského otisku z roku 1841 parcela číslo 129 byla polem s ovocnými stromy, ale v pozemkové knize z roku 1892 je evidována jako zahrada¹²¹. K tomuto domu náleželo 9 937 m² rolí a 1 928 m² luk. Celková výměra pozemků bez zastavěné plochy byla 15 885 m² s ročním výnosem necelých 45 zlatých.¹²² Z hlediska vlastněné pozemkové výměry se jednalo o domkáře, což potvrzuje i záznam v matrice. V pozemkové knize zde bydlel Ferdinand Reichman se svou ženou Marií Mašínovou z čísla popisného 17. Ferdinand Reichman se narodil 23. srpna 1839 jako syn Jana Reichmana, obchodníka, a Barbory Kučerové ze Škvorce.¹²³ Mimo jiné měl Ferdinand Reichman další sourozence, například Huberta, narozený 14. 11. 1847, zemřel 29. května 1933 jako svátostí nezaopatřený v 85 letech v Liblicích, pohřben byl ve Škvorci spolu se svým otcem Janem.¹²⁴ Ferdinand Reichman se 8. února roku 1864 oženil s Marií, dcerou

¹¹⁹ Tamtéž, s. 154, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹²⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 167, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹²¹ Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

¹²² SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹²³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 52 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹²⁴ Tamtéž, s. 132, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

Josefa Mašína a Barbory Šmídové. Ferdinand Reichman zemřel 21. září 1917 ve věku 78 let jako zaopatřený v nemocnici v Českém Brodě. V matričních záznamech je evidován jako soukromník a domkář.¹²⁵ Jeho žena zemřela 19. srpna 1930 na mrtvici, a to náhle, proto nebyla svátostí zaopatřena.¹²⁶ Toto manželství nezůstalo bezdětné, podařilo se mi dohledat několik dětí, například Josef, nar. 18. listopadu 1868 – zemřel záhy, Josefa, nar. 27. března 1870, Barboru, 25. února 1872 – zemřela záhy, Jana, nar. 14. července 1873 – zemřel záhy a Marii, nar. 9. října 1874.¹²⁷

Číslo popisné 20

Dům z nespalné konstrukce stál na parcele číslo 97 s přilehlou zahradou číslo 136 o výměře 241 m².¹²⁸ Jako vlastníci jsou uvedeni manželé Zíkoví (Jan, povoláním zedník, a Anna, rozená Chroustová). Jan Zíka se narodil 3. května 1852 na Hradešíně čp 24.¹²⁹ 12. listopadu 1877 si vzal za manželku Annu, dceru bednáře Jana Chrousta.¹³⁰ Jan Zíka zemřel 13. července 1919 v 67 letech na tuberkulózu jako zaopatřený. Pohřben je ve Škvorci.¹³¹ Jeho žena zemřela 9. března 1897 ve věku 46 let na tuberkulózu jako zaopatřená.¹³²

¹²⁵ Tamtéž, s. 52 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹²⁶ Tamtéž, s. 118, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹²⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 23, 35, 50, 61 a 71 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹²⁸ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹²⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 66, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹³⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 45, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

¹³¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 66, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹³² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 66, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

Usedlost číslo popisné 21

Tento dům ze spalné konstrukce stál na stavebním pozemku číslo 100¹³³ s přiléhající zahradou o výměře 122 m².¹³⁴ Vlastnil ho krejčí Josef Chlapec, který se narodil 4. dubna 1845 jako syn krejčího Františka Chlapce z čp 1 (zámek). Zemřel 19. září 1925 na srdeční vadu a mrtvici, tedy náhle a nezaopatřený. Po celý život zůstal svobodný.¹³⁵

Číslo popisné 22

Jednalo se o malý domek z nespalné konstrukce s půdorysem ve tvaru písmene „L“. Dům ležel na parcele 101 s přilehlou zahradou (číslo 133)¹³⁶ o výměře 604 m².¹³⁷ V tomto domě žila vdova po kameníku Františku Beranovi, Barbora, rozená Houžvičková z Rostoklat. Zemřela 1. října 1899 ve věku 62 let na tuberkulózu jako zaopatřená.¹³⁸

Číslo popisné 23

U potoka na parcele 102 stálo stavení skládající se ze dvou, později třech budov. Jedna z nich byla ze spalné konstrukce.¹³⁹ Náležela k tomuto domu zahrada o celkové výměře 1 036 m². K tomuto domu patřilo 3 525 m² rolí.¹⁴⁰ Soukromník a domkář Josef Růžička je veden

¹³³ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹³⁴ SOkA Praha-venkov Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtený údaj.

¹³⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 96, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹³⁶ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹³⁷ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtený údaj.

¹³⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 88, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹³⁹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

spolu se svou ženou Annou, rozenou Židlickou z Limuz čp 19, jako majitel. Josef Růžička se narodil 21. dubna 1842 ve Škvorci čp 74. Oddáni byli 6. února 1865. Josef zemřel 1. února 1912 v 69 letech na tuberkulózu jako zaopatřený.¹⁴¹ Jeho žena zemřela o 13 let dříve, 6. ledna 1899 v 58 letech na rakovinu v Motole jako zaopatřená.¹⁴² Spolu měli syna Jana, který byl v matrikách označován jako rolník a zahradník. Můžeme se tedy jen domnívat, jestli slovo „soukromník“ u jeho otce znamenalo právě povolání zahradnické. Jan se oženil 15. srpna 1892 ve Slušticích, za ženu pojal dceru domkáře z Křenice Josefa Dyrka Marii. V době sňatku bylo Janovi 26 let a Marii pouhých 18.¹⁴³ Marie zemřela brzy, 10. dubna 1911 ve věku 37 let na tuberkulózu jako zaopatřená.¹⁴⁴ Jan Růžička se v 60 letech znovu oženil, vzal si Annu Němečkovou z Vrátkova. Zemřel 11. listopadu 1929 jako 63letý na mrtvici-zkornatění cév, a to náhle, tedy nezaopatřen svátostí.¹⁴⁵

Číslo popisné 26, 35

Grunt čp 26 se nacházel mezi škvoreckou cihelnou (původně patřící Lichtenštejnům, kterou ale před I. světovou válkou prodali) a usedlostí rodiny Škorpilových čp 27. Usedlost tvořily dvě budovy z nespalné konstrukce a dvě budovy ze spalné konstrukce (jedna z nich byla stodola), které stály na zastavěné ploše číslo 62. K usedlosti náležela zahrada, kterou

¹⁴⁰ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtený údaj.

¹⁴¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 186, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹⁴² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 83, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹⁴³ SOA Praha, matrika Sluštic, oddání 1873–1918, [online], s. 162, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12180/1>

¹⁴⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 176, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹⁴⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 116, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

tvořily dvě parcelní čísla 92 a 93.¹⁴⁶ Drtivá většina polností v roce 1892 byla zapsána pod číslo 26 a k usedlosti 35 náležely jen dvě čísla 417, 415 a zahrada s číslem 76. Celková výměra činila pro obě usedlosti činila 306 802 m² (12750 m² zahrad, 287 244 m² rolí, 3 500 m² luk, 2 697 m² pastvin a 611 m² lesa). Výnosnost byla vypočtena na 639,91 zlatých ročně.¹⁴⁷

Na usedlosti 26 žila rodina Škorpilových a na usedlosti 35 žila původně rodina Ti(y)nglových. Tento statek koupil František Škorpil od Arnošta Moravce, nájemce velkostatku, včetně polností. V pozemkové knize je jako majitel uveden František Škorpil s ženou Marií. František se narodil 6. října 1827. 23. listopadu 1852 si na Hradešíně vzal dceru Jana Reichmana (sestru Ferdinanda Reichmana) Marii. František zemřel 31. října 1916 ve věku 89 let jako zaopatřený katolík na sešlost.¹⁴⁸ Jeho žena zemřela 16. srpna 1928 ve věku 94 let také na sešlost. Byla několikrát před smrtí zaopatřena.¹⁴⁹

Usedlost číslo popisné 27

Celý objekt byl postaven ze spalné konstrukce. Jednalo se o zastavěnou plochu číslo 59 a samostatně stojící stodolu s parcelním číslem 60. Na stavení navazovala zahrada s číslem 88.¹⁵⁰ K této usedlosti náležely pozemky o celkové výměře 148 608 m² (role 137 242 m², zahrada 8798 m², louka 2205 m², pastvina 363 m²) s celkovým výnosem 323,32 zlatých ročně.¹⁵¹ Jako majitel je uveden Josef Škorpil, syn Františka a Barbory Kopecké, s ženou Boženou, rozenou Bartošovou z čp 8 v Třebohosticích. Božena zemřela 20. srpna. 1892 při porodu ve věku 20 let.¹⁵² O rok později (22. července) se oženil s Annou Jandajskovou. Jejich

¹⁴⁶ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁴⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹⁴⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 44, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 108, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁵⁰ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁵¹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

děti, František a Emílie, si vzaly sourozence Řepkovy (evangelického vyznání). Emílie odpadla od katolické víry 16. května 1924 a posléze se provdala k Řepkům na statek. 27. září 1927 zemřel Josef Škorpil ve věku 72 let.¹⁵³ Kněz nebyl přivolán. František vystoupil z katolické církve 19. listopadu 1928.¹⁵⁴ Jejich matka zemřela 31. srpna 1937 na srdeční příhodu a kněz jako v případě manžela nebyl přivolán.¹⁵⁵ Je otázkou, co stálo za tím, že konvertovali oba sourozenci. Byla to podmínka rodiny Řepkových? Chtěli opustit lůno všeobecné apoštolské církve již dávno jako mnozí po I. válce a pouze využili svatby? Domnívám se, že v momentě, kdy staří Škorpilovi zemřeli cíleně nezaopatřeni, šlo o proces odluky od katolické církve celé Škorpilovy rodiny, a tak následovaly tisíce odpadlíků. Avšak nepřidali se k obvyklé československé husitské církvi, ale díky sňatkům se dali k reformovanému vyznání.

Usedlost číslo popisné 28

Tento dům z nespalné konstrukce byl vtěsnán mezi grunty čísla domovní 27 a 29. Na nespalný dům navazoval další objekt ze spalné konstrukce. Tyto dva objekty vytvářely zastavěnou plochu číslo 57. Před samotným domem na náměstí se nacházela parcela evidovaná jako zahrada s číslem 87. Za objektem z nespalné konstrukce se táhla velice úzký pruh zahrady číslo 86.¹⁵⁶ Celková výměra včetně polností náležící k tomuto stavení 29 954 m² s výnosností 41,41 zlatých ročně.¹⁵⁷ Jako majitel je uveden tesař František Janeček, syn Matěje

¹⁵² SOA Praha matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 24, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹⁵³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 104, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁵⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 214 a 240, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹⁵⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 152, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁵⁶ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹⁵⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Janečka z Kounic, a manželka Josefa, rozená Růžičková, dcera Václava Růžičky – mistra obuvnického. Vzali se 10. května 1881, jemu bylo 26 a jí 18 let.¹⁵⁸

Číslo popisné 29

Se nacházela na západní straně náměstí. Byla složená ze tří budov, přičemž dvě byly ze spalné konstrukce. Přestavby objektu v polovině 19. století neprobíhaly. Došlo jen k přikoupení malých pozemků před usedlostí. Všechny tři stavby stály na čísle parcely 57. Zahrada měla číslo 85.¹⁵⁹ Celková výměra činila 169 083 s užitkovostí 431,4 zlatých za rok.¹⁶⁰ Toto selské stavení patřilo k těm menším, v žádném případě nemůžeme hovořit o statku. Nemovitosti byly napsány na Jana Píšu a jeho ženu Kateřinu, která zemřela 10. května 1913 v 76 letech na sešlost ve Škvorci. Jana Píšu autor nedohledal, jelikož zmizel. Jeho žena v matričním záznamu při svém úmrtí byla vedena jako „vdova po zmizelém“.¹⁶¹

Usedlost číslo popisné 30

Dům se nacházel na západní straně náměstí. Dvě budovy z nespalné konstrukce stály na parcele číslo 55. Původně stodola (ze spalné konstrukce) byla jako samostatné číslo, v indikační skice bylo toto číslo přeškrtnuto. Ke stavení přiléhala zahrada složená ze dvou parcel – 82 a 83. Celková výměra činila 173 345 m² s ročním užitkem 399,55 zlatých. Jako majitel je evidován Josef Černý, narozen 6. ledna 1822, s manželkou Annou Šeblovou, narozenou 10. ledna 1827. Josef Černý vstoupil do manželství 5. září 1848. Zemřel 22. února 1902 v 80 letech na sešlost jako zaopatřený svátostmi. Skonal jako výměnkář na usedlosti číslo popisné 30. Jeho žena ho přežila o dva roky.

Číslo popisné 31

¹⁵⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 74, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

¹⁵⁹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁶⁰ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹⁶¹ Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 10, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

Tato usedlost byla vklíněna do Chroustova statku čp 32. Obytná budova ležela na parcele číslo 54. Zahrada (parcelní číslo 81) tvořila dlouhý velice úzký pruh. Žádná jiná stavba jako stodola se na povinném císařském otisku stabilního katastru nenacházela,¹⁶² na originálních mapách žádná změna také nebyla zaznamenána,¹⁶³ ale dle snímkování z roku 1946 vidíme, že stodola byla postavena.¹⁶⁴ Stodoly čísel popisných 30, 31 a 32 vytvořily na první pohled jeden zastavěný celek.

V druhé polovině 19. století tuto usedlost zakoupil František Bejšovec, syn Josefa Bejšovce z čp 41. František Bejšovec se narodil 13. ledna 1843.¹⁶⁵ Za svou ženu si vzal Annu Panochovou, dceru rolníka Jana Panocha z Květnice čp 4.¹⁶⁶ Během 70. let 19. století při narození svých dětí je evidován v matrice jako nájemce a strojník v čp 42. V pozemkové knize z roku 1892 vlastnil čp 31 a k tomu 27 722 m² (1313 m² zahrady, 26 409 m² rolí). Výnosnost těchto pozemků byla stanovena na 108, 49 zlatých ročně.¹⁶⁷ Parcelní čísla 919 a 922 patřila dle stabilního katastru v první polovině 19. století usedlosti čp 31, parcelní číslo 1095 Johanu Ti(y)nglovi z čp 35, 1210 a 1211 patřily Václavu Vlkovi a 1102 patřilo Josefu Bejšovcovi, jeho otci.¹⁶⁸ Číslo popisné 35 úplně zaniklo včetně budov. Neexistoval zde přímý osobní vztah k tomuto statku, mohlo zde dojít k jeho parcelaci. Obdobný případ je viděn u čp

¹⁶² Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

¹⁶³ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹⁶⁴ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

¹⁶⁵ SOA Praha, matrika Škvorce 1844–1854, [online], s. 279, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5710/1>

¹⁶⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 110, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁶⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

42, kdy jeho majitel obhospodařoval zcela jiný statek (čp 15) a z velké části došlo k prodeji panu Janu Lederovi.

František s Annou měli několik dětí, dědicem statku se stal syn František, který si vzal v roce 1904 Františku Zemanovou, dceru Josefa Zemana, rolníka z Pacova. Spolu měli syny Františka, který se narodil 30. dubna 1905 a zemřel ve věku 4 let, a Karla, který se narodil 3. března 1906.¹⁶⁹ Další děti jsem nedohledal. Karel se utopil 16. listopadu 1919 v rybníku, z vyprávění vím, že se mělo jednat o rybník pod školou. Jeho děd František Bejšovec 27. prosince téhož roku zemřel na infarkt, můžeme si jen myslet, jestli jeho úmrtí souviselo se smrtí jeho vnuka Karla.¹⁷⁰

Číslo popisné 32

Se nacházela nad radnicí mezi Řepkovým statkem (čp 33) a Bejšovcovou chalupou (čp 31). Samotný objekt se nacházel na stavební parcele číslo 52 dle stabilního katastru a přiléhá mu zahrada s číslem parcelním 80. V roce 1841 se nacházela stodola ze spalné konstrukce uprostřed zahrady, o 20 let později tato stavba zanikla, byla vystavěna nová stodola z nespalné konstrukce blíže ostatním hospodářským budovám. Budova napravo od obecního úřadu byla prodloužena. Minimálně od roku 1873 (reambulace stabilního katastru) byl celý objekt z nespalné konstrukce.¹⁷¹ Na tomto čísle hospodařila rodina Chroustova. Chroustovi byli jedni z nejbohatších statkářů ve Škvorci (po Škorpilovi z čp 15, 42 a 43 a po Šimkovi z čp 44). Tato rodina obhospodařovala pozemky o rozloze 34, 5 hektaru (zahrada 3967 m², role 335 887 m², louky 3 811 m², pastviny 1 213 m², les 795 m²).¹⁷²

¹⁶⁸ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁶⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 271 a 277, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹⁷⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 69, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁷¹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁷² SOKA Praha-venkov Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Dle pozemkové knihy z roku 1892 hospodařil Václav Chroust s manželkou Annou, roz. Ni(y)kodýmovou z Hradešína, dcerou výměnkáře. Václav Chroust se narodil 8. listopadu 1835¹⁷³ jako syn Tomáše Chrousta, gruntovníka na čp 32 ve Škvorci a Kateřiny Pokorné z Babic čp 1. Otec Tomáše Chrousta, Pavel Chroust, dělal za patrimoniální správy rychtáře ve Škvorci.¹⁷⁴ Václavova sestra Emílie, narozena 17. dubna 1840 a zemřela 12. března 1906, si vzala obchodníka a statkáře Jana Ledera.¹⁷⁵ V záznamu o Václavově skonu 14. ledna 1916 se píše, že se jednalo o výměnkáře ze Škvorce posléze bytem v Úvalech. Zemřel na rakovinu střev v 80 letech v ústavu v Bohnicích. Jeho pohřeb proběhl za tři dny, přičemž muselo být žádáno o převoz jeho těla.¹⁷⁶ Jeho dědicem se stal syn František, narozený 13. června 1868,¹⁷⁷ který si vzal Marii Hübnerovou. Jejich syn František s manželkou Marií Moravcovou z Přišimas zůstane ve Škvorci.¹⁷⁸ Dle leteckého snímkování z roku 1946 se hospodářské budovy od 70. let 19. století nepřestavovaly, výraznou změnou byla výstavba větší obytné části domu. Obytný dům byl částečně kolmý na hospodářské budovy (z ptačího pohledu to připomínalo písmeno T) a zároveň měl dům obytné první patro.¹⁷⁹

¹⁷³ Státní oblastní archiv Praha matrika Škvorce 1806–1843, [online], s. 197, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5707/1>

¹⁷⁴ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 80, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

¹⁷⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 130, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

¹⁷⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 38, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁷⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 18, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 250, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

¹⁷⁹ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

Číslo popisná 33 a 40

Statek čp 33 se nachází vedle Chroustova statku čp 32 a usedlosti čp 34, kterou vlastnil Alois Koldinský a předtím rodina Škorpilova spjatá s hostincem č. 8. Zastavěná plocha a nádvoří se nacházely na stavební parcele číslo 51 a přiléhající zahrada měla číslo 79/1. V roce 1841 dle císařských otisků stabilního katastru tvořily usedlost dvě budovy z nespalné konstrukce kolmé na náměstí a stodola ze spalné konstrukce. Během třiceti let došlo k radikální změně celého statku. Levá budova (z pohledu od dosud nestojícího obecního úřadu) se prodloužila směrem k náměstí a je propojena s druhou budovou vpravo. Vjezd je umožněn průjezdem skrz nově vzniklý obytný dům, který je patrový. Celý komplex budov vytvořil písmeno „U“. Dvůr je zakončen minimálně od roku 1873 stodolou, kterou zvětšili. Jednalo se o rozsáhlé stavební práce, které změnilý celý vzhled usedlosti čp 33.

Usedlost čp 40 ležela vedle Bejšovcova gruntu čp 41. Nádvoří a zastavěná plocha ležely na čísle 20 a přiléhající zahrada se nalézala na čísle 66. Usedlost číslo 40 byla již v roce 1841 celá z nespalné konstrukce a během třiceti let (do reambulace originálních map) nedošlo k žádnému stavebnímu vývoji.¹⁸⁰ Obě usedlosti mají stejný půdorys na leteckých snímcích z roku 1946, tak jako na mapě stabilního katastru po reambulaci z roku 1873, jinými slovy se za 75 let výrazně nezasahovalo do půdorysu budov.¹⁸¹ Tyto usedlosti disponovali s pozemkovou výměrou o 30 hektarech (zahrada 6712 m², role 285 949 m², louka 5 287 m², 2 448 m² pastvin). Celková užitkovost činila 703,04 zlatých.¹⁸²

Na těchto usedlostech hospodařili statkáři Řepkovi. Pátrání po genealogickém vývoji této rodiny bylo složitější než třeba u Chroustů či Kuličů, protože se jednalo o evangelickou rodinu, a tak nepodléhala matrice katolické na Hradešíně, nýbrž matrice evangelické v Kšelích, později ve Škvorci. V Kšelích existovala evangelická farnost prakticky od vyhlášení tolerančního patentu Josefem II. Prvním mnou doloženým statkářem (a zároveň mistrem řeznickým) byl Josef Řepka, který zemřel 4. března 1876 o 11 hodině noční ve věku

¹⁸⁰ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

¹⁸¹ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

¹⁸² SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

69 let na ochrnutí plic.¹⁸³ Byl pochován na evangelickém hřbitově v Třebohosticích. Zůstala po něm vdova Anna, rozená Procházková, (11. března 1801 až 9. dubna 1886)¹⁸⁴. V době sňatku jí bylo 28 let (svatba se konala 23. srpna 1829) a jednalo se již o vdovu. Mladému Řepkovi bylo v době svatby o pět let méně.¹⁸⁵ Anna Řepková zemřela na sešlost věkem, přičemž ji ohledal místní doktor Golobiovský. Byla pohřbena u svého muže v Třebohosticích. Dědicem statku se stal Václav Řepka (syn Josefa a Anny). Václav Řepka se svou ženou Annou Kubrtovou byli uvedeni jako majitelé v pozemkové knize z roku 1892 usedlosti čp 33 a 40 a k nim přilehlých pozemků.

Číslo popisné 40 později bude přepsáno na dceru Růženu, narozenou 23. května 1877 v domě 33,¹⁸⁶ jež si vzala v roce 1899 Petra Zedníka.¹⁸⁷ Rodová hrobka Zedníků se nachází před hrobkou Řepků v Třebohosticích. Po smrti Václava Řepky se gruntu ujmul jeho syn Josef Řepka, jenž pojal za manželku Annu Sixtovou. Jejich syn Josef Bohumil, narozen 23. července 1901, si vzal Emílii Škorpilovou z usedlosti čp 27 a zároveň jejich dcera Božena Bohumila, narozena 26. května 1899, si vzala Františka Škorpila, bratra Emílie, z čp 27.¹⁸⁸

¹⁸³ SOA Praha, matrika evangelické církve, zemřelí 1859–1884, [online], s. 91, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9242/1>

¹⁸⁴ SOA Praha, matrika evangelické církve, zemřelí 1884–1929, [online], s. 14, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9226/1>

¹⁸⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, evangelická církev, oddaní 1784–1849, [online], s. 47, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9233/1>

¹⁸⁶ SOA Praha, evangelické církve, narození 1874–1893, [online], s. 37, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9239/1>

¹⁸⁷ SOA Praha, matrika evangelická církev, oddaní 1890–1940, [online], s. 11, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14517/1>

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 48 a 64, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14517/1>

Číslo popisné 36

Stavení se nacházelo na náměstí u cesty vedoucí na Říčany na parcele 27. Přiléhala mu zahrada s číslem 72.¹⁸⁹ Celková výměra včetně rolí a pastvin činila 140 002 m² se ziskem za rok 343,02 zlatých.¹⁹⁰ Jako majitel je evidován Josef Šístek, narozen 22. prosince 1857, s ženou Marií, rozenou Kolínskou. Josef Šístek zemřel jako vdovec 14. listopadu 1916 v 58 letech na zvrhnutí jater a zánět ledvin. Zapoatřen byl knězem v den smrti.¹⁹¹

Číslo popisné 37

Toto stavení se nacházelo mezi Šístkovým a Šeblovým domem. Nacházelo se na stavební parcele 26, kde stály dvě nespalné budovy, které nebyly od 40. let 19. století přestavovány. Stodola stále samostatně v zahradě s vlastním parcelním číslem 25. Stodola, na rozdíl od budov přiléhající k náměstí, byla přestavěna a zároveň zvětšena. Zahrada s parcelním číslem 71¹⁹² o velikosti 1 924 m². Za zahradou pokračovalo pole, které patřilo k této usedlosti, což v rámci Škvorce byla výjimka. Celková výměra rolí činila 195 368 m², luk 2 597 m², pastvin 536 m². Roční užitkovost byla vypočtena 481,69 zlatých.¹⁹³ V pozemkové knize byl majitelem evidován František Pokorný s Františkou, rozenou Kuličovou z Květnice. Ve stejném roce, kdy došlo k vydání pozemkové knihy, zesnul jeho otec Jan Pokorný. Zemřel 28. ledna 1892 v 76 letech jako vdovec.¹⁹⁴ František Pokorný se

¹⁸⁹ Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

¹⁹⁰ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹⁹¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 44, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

¹⁹² Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

¹⁹³ SOkA Praha-venkov Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

¹⁹⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 19, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

v roce 1921 dal k československé církvi husitské.¹⁹⁵ Jeho sestra byla manželkou Antonína Bartoše z usedlosti čp 63 ve Škvorci, původně z Třebohostic čp 8.¹⁹⁶

Číslo popisné 38

Tato usedlost se nacházela vedle statku rodiny Pokorných z čísla 37. Zastavěná plocha ležela na čísle 23 dle císařských otisků stabilního katastru a zahrada ležela na čísle parcelním 70. Mezi zahradou a zastavěnou plochou přiléhající k číslu 38 a 40 se nacházela volná parcela – zahrada zapsaná pod vlastnictví Jana Šimka z čísla popisného 44, které nacházelo o několik desítek metrů dál. Zahrada a celý dvůr je velmi úzký. Stavební práce mezi léty 1841 a 1873 prakticky neprobíhaly.¹⁹⁷ Dle leteckého snímkování z roku 1946 je patrné, že půdorys staveb se od roku 1841 až na malé výjimky nezměnil. Pouze stodola byla přestavěna na nespálnou konstrukci a obytná budova se nepatrně zvětšila.¹⁹⁸ Zde hospodařila rodina Šeblova/Schöblova. Jednalo se o sedláky, kteří se svou výměrou přibližovali pomyslné hranici, jež je oddělovala od titulatury statkář. Pozemky vytvářely rozlohu o celkové výměře 179 780 m² s ročním čistým výnosem z pozemků ve výši 433,20 zlatých. Zahrada měřila pouze 1 644 m². Výměra rolí byla 167 280 m², luk 10 107 m² a pastvin 746 m².¹⁹⁹ Za první republiky rodina Šeblova si pronajala cca 3 ha od Kuličů, což jsem se dozvěděl od dcery Ladislava Šebly.

Prvním doloženým hospodářem byl Josef Šebl, který se narodil v Němčicích u Tehova jako syn mlynáře a zemřel 22. června 1872 v 70 letech, jeho manželka, Barbora Mikulová z Vokovic, zemřela náhle o šest let později ve věku 71 let. Skonala v Průhonicích a musela

¹⁹⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 86, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

¹⁹⁶ SOA Praha, matrika Sluštic, oddaní 1873–1918, [online], s. 30, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12180/1>

¹⁹⁷ Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

¹⁹⁸ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

¹⁹⁹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

být převezena po souhlasu úřadů do Škvorce.²⁰⁰ Jejich syn Josef měl nemanželské dítě se sousedkou Annou Bejšovcovou z čp 41. Svého levobočka přijal za legitimního a rok po narození dítěte si Annu vzal za ženu. Dítěti za kmotry šel Josef Bejšovec, bratr Anny, a Barbora Šeblová, sestra Josefa. V době sňatku bylo Josefovi 25 let a Anně 19 let. Zemřela 8. března 1859 ve věku 21 let na souchotě.²⁰¹ Josef se podruhé oženil, vzal si Marii Ny(i)kodýmovou z Hradešína čp 4.²⁰² Dědicem statku se stal Václav (z druhého manželství). Ten se narodil 4. dubna 1868.²⁰³ 14. ledna 1899 si vzal za ženu v Čestlicích Annu Počtovou z Pitkovic. Ta zemřela 11. listopadu 1934 v domě 159.²⁰⁴ Tento dům stojí na dřívějším Šeblově poli (dle indikační skici).²⁰⁵ Stavba tohoto domu probíhala dle současné majitelky, vnučky Václava Šebly, na konci 20. let 20. století. Podle matričních záznamů vyvozují, že se jednalo o výměnek Šeblovy rodiny. Spolu měli syna Ladislava (narozen 30. prosince 1899). Syn Ladislav se oženil v Tismicích 18. července 1931 s Marií Hladíkovou z Vrátkova.²⁰⁶ Ladislav byl posledním mužským členem rodu Šebků ve Škvorci, protože Ladislav a Marie měli pouze 2 dcery, které dosud žijí.

²⁰⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 14 a 74, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

²⁰¹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 10, 81 a 222, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

²⁰² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 109, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁰³ Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], str. 16, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²⁰⁴ SOA Praha matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 139, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁰⁵ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁰⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], str. 239, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

Číslo popisné 41

Tento soubor obytných a hospodářských budov patřící rodině Bejšovcově se nacházel na čísle parcelním 19 mezi usedlostí číslo popisné 63 (rodiny Bartošů) a 40 (rodina Řepků, později Zedníků) a přiléhala k němu zahrada s parcelním číslem 64. Protože se jedná o velmi úzkou parcelu a číslo popisné 63 nezapadá do průběžného číslování a zároveň v indikační skice je uveden jako hospodář na čp 63 Václav Bejšovec, domnívám se, že tyto statky byly v první polovině 19. století rozděleny,²⁰⁷ ale po roce 1892 musely být opět spojeny, protože letecké snímky z roku 1946 zachytily statek už opět sjednocený.²⁰⁸ Stodola oproti mapám stabilního katastru (tou dobou ze spalné konstrukce) je v první polovině 20. století zvětšena a přestavěna na nespalnou konstrukci. Obytná budova byla zvětšena tím, že se postavila podél k náměstí až k rozhradě s usedlostí 63. Vjezd na dvůr byl zajištěn průjezdem vně domu. V roce 1946 není zachována usedlost číslo 63, ta byla srovnána se zemí, vjezd se posunul mimo dům a průjezd byl zazděn a přetvořen na obytnou místnost. K tomuto hospodářství patřily pozemky o rozloze 195 680 m² (1514 m² zahrady, 190 985 m² rolí, 3 000 m² louky, 165 m² pastvin) s ročním užitkem ve výši 545,96 zlatých.²⁰⁹

Jako prvního hospodáře se mi podařilo dohledat Josefa Bejšovce, který uzavřel manželství s Kateřinou Šmídovou z čp 16. Josef Bejšovec zemřel 6. dubna 1874 na sešlost věkem jako zaopatřený katolík a byl pohřben ve Škvorci na hřbitově.²¹⁰ Jeho syn Josef zemřel 6. listopadu 1863 na souchoť jako svobodný mladík ve věku 24 let. Jeho tělo bylo uloženo na hradešínském hřbitově.²¹¹ Dcera Anna, provdaná Šeblová, byla v této práci již zmiňována u usedlosti čp 38. Statek zdědil Josefův bratr Karel Bejšovec, který pojal za manželku Annu

²⁰⁷ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁰⁸ Letecké snímkování Škvorce, 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

²⁰⁹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²¹⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1868–1889, [online], s. 31, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5718/1>

²¹¹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 241, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

Soustružníkovou, dceru rolníka Josefa Soustružníka ze Sibřiny čp 25. Karel zemřel 9. listopadu 1894 ve věku 43 let.²¹² Statek zdědil jeho syn Josef, který se narodil 3. června 1881. 15. července se oženil s Annou Záhorovou. Po první světové válce vystoupil z katolické církve a zůstal jako bezvěrec.²¹³

Karel Bejšovec měl ještě bratry Josefa, šafáře na velkostatku ve Škvorci, který si vzal Annu Patočkovou, dceru domkáře z Hradešína. Spolu měli několik dětí. Nejstarší Alois počal nemanželské dítě s Miroslavou Koldinskou, dcerou řezníka ve Škvorci.²¹⁴ Druhým Karlovým bratrem byl František, narozený 13. ledna 1843. Pojal za manželku Annu Panochovou, dceru rolníka Jana Panocha z Květnice čp 4. V matričních záznamech je evidován jako nájemce čp 42, ovšem umírá v chalupě čp 31, kterou si i s necelými třemi hektary po celoživotní práci koupil. Jeho osoba je zpracována právě pod číslem popisným 31.

Číslo popisné 44

Tento již neexistující statek stál na náměstí a jeho zahrady se svažovaly k potoku. Svou pozemkovou výměrou se řadil mezi největší statky. Je-li, Josef Škorpil z čp 15 a 42 také vlastníkem čp 43, tak usedlost čp 44 se nacházela se svými necelými 40 hektary na třetím místě, pakliže se jednalo od dvě osoby se stejným jménem, tak usedlost 44 byla druhá největší. Tento statek stál na stavebním pozemku 32. K této usedlosti náležely bezprostředně navazující zahrady, jako číslo 55, ale také zahrada s číslem 69 mezi usedlostmi čp 38 a 40.²¹⁵ Celková výměra pouze rolí činila 379 072 m², po započtení pastvin, luk, lesa, zahrad toto rozloha vzroste na 395 760 s výnosem 888,05 zlatých ročně.²¹⁶

²¹² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 48, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²¹³ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 116, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²¹⁴ Tamtéž, s. 232, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²¹⁵ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

²¹⁶ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Dle stabilního katastru zde původně hospodařila rodina Rubášova.²¹⁷ V matrice se mi podařilo dohledat Josefa Rubáše, výměnkáře a vdovce, který zemřel 14. února 1877 na ochrnutí mozku v 66 letech. V roce 1892 jako majitel je evidován Jan Šimek z Třebohostic, který zemřel 1914 na ochrnutí plic. Jakého byl vyznání mi zůstává skryto. V záznamu o jeho skonu se dočteme, že byl katolík svátostí zaopatřen, ale pohřben byl na evangelickém hřbitově v Třebohosticích, jeho žena Alžběta pocházela z evangelické rodiny Štolců. Jejich svatba proběhla 30. července 1877 u sv. Jiljí v Praze.²¹⁸ S největší pravděpodobností neměli žádné děti, jelikož majetek po smrti Alžběty, roz. Štolcové, připadl rodině Štolců z Třebohostic, která vystupuje v materiálech uložených na Obecním úřadě ve Škvorci jako správce dědictví.

Číslo popisné 48

Jednalo se o malý domek z nespalné konstrukce na náměstí, který stál na zastavěné ploše číslo parcelní 28, a přiléhala k němu zahrada o výměře 284 m². V pozemkové knize vystupuje jako majitel Zvolský Jan bez uvedení manželky.²¹⁹ Zvolský byl mistrem obuvnického řemesla. Zemřel ve 40 letech na atrofii mozku v Praze v c. k. všeobecné nemocnici. Pohřben byl s povolením magistrátu ve Škvorci. Před smrtí byl zaopatřen v ústavu chorobomyslných. V záznamu o jeho skonu vystupoval jako manžel Antonie Ročkové z Královic čp 4.²²⁰

²¹⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1868–1889, [online], s. 58, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5718/1>

²¹⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 16, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²¹⁹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec.

²²⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 52, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

Číslo popisné 54

Dnes již nestojící dům z nespalné konstrukce se nacházel na kraji Škvorce na stavební parcele 81 s přiléhající zahradou číslo popisné 162²²¹ o výměře 863 m².²²² Jako majitelka je zapsaná vdova po pokrývači Františku Ptáčkovi, Anna, rozená Skálová z Prahy, svatba se konala 15. srpna 1870. Narodila se 7. ledna 1850 a zemřela 28. února 1936 ve věku 85 let na sešlost, a to náhle, proto zemřela nezaopatřená.²²³

Číslo popisné 55

Dům stál na parcele 67. Jednalo se o dvě budovy z nespalné konstrukce. Přiléhala k němu zahrada číslo 137²²⁴ o velikosti 644 m².²²⁵ Žil zde František Kopecký se svou ženou Teklou Škorpilovou ze Škvorce. František Kopecký se narodil 22. ledna 1839 jako syn domkáře Josefa Kopeckého a Anny Novákové. 13. ledna 1868 se oženil s Teklou, která se narodila 11. ledna 1844 do rodiny domkáře Jana Škorpila z čp 24. Jako první zemřela Tekla Kopecká na tyfus ve věku 54 let jako zaopatřená. František Kopecký zemřel zaopatřen 9. května 1910 na zánět plic ve věku 71 let jako obecný chudý.²²⁶

Číslo popisné 57

Tento dům se mi nepodařilo dohledat ve stabilním katastru. V místech, kde by měl stát, došlo ke stavebním úpravám a k dělení parcel. K samotnému domu náležela jen část původní zahrady s číslem 144 o výměře 309 m².²²⁷ Jako majitel v roce 1892 vystupuje

²²¹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²²² SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²²³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 145, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²²⁴ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²²⁵ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²²⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 78 a 167, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

František Rathauský, krejčí, s manželkou Barborou. František Rathauský se narodil 3. srpna 1855 v Dobročovicích v čp 11. 23 července se ve Slušticích oženil s Barborou Černou z Květnice. František Rathauský zemřel 2. ledna 1933 ve Škvorci 108 ve věku 77 let na zánět plic jako zaopatřený.²²⁸

Číslo popisné 61

Tento dům z nespalné konstrukce se nacházel na konci Škvorce na nerealizovaném hlavním tahu do Úval. Přiléhala mu zahrada složená ze dvou parcelních čísel 36 a 37²²⁹ o celkové rozloze 1561 m².²³⁰ Jako majitel je v pozemkové knize zaznamenán čeledín Jan Hladík s manželkou Rozálií, rozenou Šmídovou. Jan Hladík se narodil 5. ledna 1834. Do manželství vstoupil 19. září 1859. Zemřel 6. března 1898 ve věku 64 let na tuberkulózu jako zaopatřený na velkostatku čp 2.²³¹ Z polohy domu, který se nacházel mezi lichtenštejnskými polnostmi, a z místa úmrtí se mohu domnívat, že jako čeledín pracoval na škvoreckém velkostatku, který byl Lichtenštejny pronajat Arnoštu Moravcovi.

Číslo popisné 62

Dům se nacházel v blízkosti kostela sv. Anny, ve stabilním katastru nesprávně označen za kostel sv. Jana Nepomuckého. K tomuto domu patřila zahrada složená ze dvou čísel 34/3 a 34/4²³² o celkové rozloze 184 m². Majitelem byl označen dělník Hynek Paul, narozený 15. července 1829 ve Škvorci. Jeho manželkou byla od 26. července 1852 Kateřina, narozená 26.

²²⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, mnou vypočtené údaje.

²²⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 180, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²²⁹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²³⁰ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²³¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], str.75, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²³² Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

března 1833 v Přišimasech. Jako první zemřela v 77. letech v roce 1911²³³, o rok později ji následoval Hynek Paul, a to 10. listopadu 1912.²³⁴ Oba zemřeli zaopatřeni, Hynek Paul dokonce několikrát.

Číslo popisné 63

Tato usedlost stála mezi domem čp 41 a silnicí na Úvaly. Zahrada ležela na čísle 63/1 a obytné budovy stály na zastavěné ploše s číslem 16. Veškeré budovy byly dle indikační skici z nespalné konstrukce, jen v průběhu let docházelo ke změnám velikosti parcel – část zahrady dali pod zastavěnou plochu a nádvoří.²³⁵ Dle originálních map tato usedlost odkoupila od obce velmi malý pozemek před obytnou budovou s číslem 63/2.²³⁶ Dle indikační skici na polnostech přiléhající k tomuto domu hospodařil Václav (zkratka Wzl.) Bejšovec, v pozemkové knize z roku 1892 je majitelem Bartoš Antonín a manželka Anna, rozená Pokorná (dcera Jana Pokorného z čp 37). Toto manželství bylo druhé, jelikož Anna při sňatku s Antonínem Bartošem 15. února 1876 byla několik málo měsíců vdovou po Matěji Mrázovi.²³⁷ Rodina Bartošova hospodařila v roce 1892 na celkové rozloze 179 873 m² s ročním užitkem ve výši 461,53 zlatých. Jednalo se o 2 615 m² zahrady, 170 666 m² rolí, 6024 m² louky, 568 m² pastviny.²³⁸

V památné knize Škvorce jsou za majitele v polovině 19. století označeni Purkrábkovi – Josef Purkrábek (původem ze Lstiboře čp 18) s manželkou Annou, narozena 12. března 1835 jako dcera Václava Bejšovce gruntovníka ze Škvorce. V roce 1877 mu zemřel syn František (nar. 13. listopadu 1854), který se učil sladovníkem v Praze, a dcera Emílie (nar. 8.

²³³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 174, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²³⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912-1943, [online], s. 4, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²³⁵ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²³⁶ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

²³⁷ SOA Praha, matrika Sluštic, oddaní 1873–1918, [online], s. 30, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12180/1>

²³⁸ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

listopadu 1856), provdaná Rebová, bytem ve Štolmíři, v roce 1878 mu zemřela dcera Antonie (nar. 11. prosince 1858) a Barbora (nar. 11. prosince 1860), v roce 1879 mu zemřela dcera Anna (nar. 1. ledna 1863) a manželka Anna. Všichni zemřeli na tuberkulózu. V této zoufalé situaci, kdy si myslel, že tento dům byl proklet, usedlost pronajal a přestěhoval se do Českého Brodu, kde přeživší děti a on sám spokojeně žili. Syn Alois se stal doktorem v roce 1898 a dcera Marie si vzala poštovního úředníka Jíchu.²³⁹

Číslo popisné 64

Tento dům stál na samotě u silnice vedoucí na Hradešín z velké části obklopen původně dominikální půdou patřící velkostatku ve Škvorci. Na stavební parcele 134 se nacházely tři budovy z nichž jedna byla ze spalné konstrukce.²⁴⁰ Celkově patřilo k tomuto domu 37 887 m² rolí, zahrad a pastvin s ročním užitkem 21,18 zlatých.²⁴¹ Stavení s polnostmi bylo napsáno na otce rasa Jana Filingera. Jan Filinger si vzal Kateřinu, rozenou Hendrychovou ze Struhařova. Ta zemřela 25. ledna 1909 v 66 letech na rakovinu obličejů jako zaopatřená, tou dobou již byla vdovou.²⁴² Otec Jana Filingera, František, se narodil 16. května 1822 ve Škvorci jako syn Tomáše – škvoreckého rasa. Oženil se dvakrát, poprvé s Kateřinou Šňůrkovou, která zemřela 27. října 1898,²⁴³ a s Marií Vykoukalovou z Třebolat 20. listopadu

²³⁹ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 82 a 83, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

²⁴⁰ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁴¹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁴² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 153, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁴³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 81, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

1899.²⁴⁴ Jemu bylo 77 let a jí 26 let. František Filinger zemřel 12. ledna 1904 v 81 letech na sešlost jako zaopatřený.²⁴⁵

Číslo popisné 66

Dům z nespalné konstrukce se nacházel na okraji Škvorce, na tzv. Pazderně. Stál na zastavěné ploše číslo 120 a přiléhala k němu zahrada s číslem 27²⁴⁶ o velikosti 317 m².²⁴⁷ Jako majitel je evidován mistr krejčí Jan Chlapec, syn Jana Chlapce – krejčího ze Škvorce číslo popisné 1 (zámek). Jan Chlapec ml. se narodil 17. prosince 1833 ve Škvorci v domě čp 52. 26. listopadu 1861 pojal za manželku Annu Chroustovou ze Sluštic, jejíž otec Václav Chroust byl pachtýřem hospody.²⁴⁸ Jan Chlapec ml. zemřel 20. července 1915 na sešlost jako zaopatřený ve věku 81 let. Jeho žena zemřela o měsíc dříve ve věku 77 let jako zaopatřená.²⁴⁹

Číslo popisné 69

Jednalo se o malý domek ze spalné konstrukce (dle stabilního katastru) umístěn na zastavěné ploše číslo 86 s malou zahradou 156²⁵⁰ o výměře 144 m².²⁵¹ Jako majitelka je evidována Antonie Stárková, která se narodila 11. prosince 1828 v Dolních Počernicích jako Graubnerová. Zemřela náhle na mrtvice 7. června 1902 jako vdova po Tomáši Stárkovi,

²⁴⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 213, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

²⁴⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 118, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁴⁶ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

²⁴⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁴⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], s. 32,

zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

²⁴⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 32 a 33, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁵⁰ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁵¹ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

mistru krejčovském. Její manžel nevystupoval v pozemkové knize z roku 1892. Jelikož zemřela rychle a neočekávaně farář nestihl dojít a zemřela jako nezaopatřená.²⁵²

Číslo popisné 72

Podle stabilního katastru se tento dům, původně ze spalné konstrukce, byl kolem poloviny 19. století zvětšen a přestavěn. Můžeme se jen domnívat, jestli nově použitý materiál byl spalný nebo nespalný. Nacházel se na zastavěné ploše 85 s přiléhající zahrádkou číslo 160²⁵³ o výměře 338 m². Majitelé také disponovali s rolemi o rozloze 22 990 m².²⁵⁴ Tyto pole obhospodařoval rolník-domkář Jiří Šára, syn Antonína Šáry ze Zlaté čp 16. Narodil se 23. února 1855. Jeho manželkou byla Emílie Paulová. Sňatek uzavřeli 19. ledna 1880. Zemřel 20. března 1917 na zánět plic ve věku 62 let. Byl věřící a praktikující katolík, jelikož ještě 7. března navštívil velikonoční bohoslužbu, z tohoto důvodu k němu bylo přistupováno jako k zaopatřenému.²⁵⁵

Číslo popisné 77

Stavení ze spalné konstrukce se nacházelo na rohu dnešní Barákovy ulice a ulice Husovy na parcele 89.²⁵⁶ Přiléhala mu zahrada o výměře 173 m².²⁵⁷ Za touto zahradou se v 19. století nacházely polnosti, které ovšem patřily k jiným usedlostem. Majitelem byl domkář Jiří Šimůnek, který se narodil 15. dubna 1846 v Třebohostických čp 16. 11. července 1882 si v Kolodějích vzal Annu Stupickou. Zemřel 22. června 1935 ve věku 89 let, a to náhle a tedy nezaopatřen. Jeho žena ho následovala na odpočinek o půl roku později, ale na rozdíl od svého manžela jako zaopatřená, a to několikrát.²⁵⁸

²⁵² Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 106, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁵³ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁵⁴ SOkA Praha venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁵⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 48, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁵⁶ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁵⁷ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Číslo popisné 80

Dle indikační skici se jednalo o malý dům ze spalné konstrukce na stavební parcele s číslem 90. K tomuto domu náležela zahrada číslo 153 ve svažitém terénu.²⁵⁹ Dle pozemkové knihy k roku 1892 náležely k číslu popisnému 80 dvě pole o celkové výměře 2 877 m². Výnosnost polí i se zahradou byla za jeden rok stanovena na 1,19 zlatých.²⁶⁰ Jako majitel byl označen dělník Jan Koula s ženou Magdalénou. Byli oddáni ve Slušticích 5. února 1865. Magdaléna Koulová, rozená Synecká ze Sibřiny zemřela 22. června 1911 ve věku 71 let na sešlost věkem jako zaopatřená.²⁶¹

Číslo popisné 81

Dům ze spalné konstrukce stál v sousedství čísla popisného 69 na parcele číslo 88. K němu přiléhala zahrada s číslem 157²⁶² o rozloze 201 m². V roce 1892 je za majitelku Marie Pospíšilová, dcera domkáře Josefa Procházky z tohoto domu. 2. února 1885 se provdala za obuvníka Antonína Pospíšila z Královic (syn Vincenta Pospíšila – obuvníka a pastýře).²⁶³

Číslo popisné 88

Toto stavení se nachází podobně jako dům číslo popisné 61 na konci Škvorce obklopené lichtenštejnskými pozemky. Jednalo se o dům ze spalné konstrukce ležící na zastavěné ploše 9 s přiléhající zahradou číslo 35²⁶⁴ o výměře 7 171 m².²⁶⁵ Jako majitel je

²⁵⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 142 a 145, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁵⁹ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁶⁰ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁶¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 179, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁶² Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁶³ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 101, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

²⁶⁴ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

uveden Novotný Josef, mistr sedlářský, původem z domkářského rodu z Hradešína. Narodil se 27. července 1845. Vzal si za ženu Karolínu Kavkovou 7. června 1870. Karolina Kavková zemřela na zánět průdušnice 23. ledna 1906 ve věku 65 let jako zaopatřená. Její muž zemřel o šest let později na záduchu. Je pohřben na škvoreckém hřbitově. Skonal na ve věku 66 let jako zaopatřený.²⁶⁶

Číslo popisné 89

Jednalo se o dům umístěný na Pazderně naproti rybníku. Dům byl postaven ze spalné konstrukce a minimálně do 70. let se na tom nic nezměnilo. K domu náležela zahrada tvořená čísly 16 a 17²⁶⁷ o celkové výměře 474 m², role o rozloze 49 486 m². Celková užitkovost byla vyčíslena na 51,5 zlatých za rok.²⁶⁸ Žil zde domkář Antonín Němec, syn Josefa Němce – provazníka.²⁶⁹

Číslo popisné 91

Nespalný dům stál na rohu dnešní Husovy a Barákovy ulice. Byl situován na stavební parcelu 87 s přilehlou zahrádkou 155²⁷⁰ o výměře 140 m². K usedlosti patřily taktéž pole o rozloze 9 826 s ročním užitkem 6,29 zlatých.²⁷¹ Hospodařil zde František Ptáček (domkář) s manželkou Kateřinou, rozenou Doležalovou ze Škvorce. František Ptáček se narodil 4.

²⁶⁵ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁶⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 129 a 188, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁶⁷ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁶⁸ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁶⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 133, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²⁷⁰ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁷¹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

února 1838 a zemřel 11. března 1906 ve věku 68 let na zánět plic jako zaopatřený. Kateřina Ptáčková-Doležalová zemřela o deset let dříve.

Usedlost číslo popisné 92

Malý domek z nespalné konstrukce stál na konci Škvorce u obecních pozemků. Samotná stavba byla situována na parcelu 76. Dále k tomuto domu náležela zahrada s číslem 171 o výměře 227 m². Jako majitel byl uveden Franěk Václav, v matrikách označován jako domkář a zedník. Narodil se 21. dubna 1821 v Nezabudicích u Rakovníka. Jeho manželka Kateřina Spurná pocházela ze Zlaté u Škvorce. Václav Franěk zemřel na chronický zánět průdušek v 74 letech jako zaopatřený.²⁷²

Číslo popisné 96

Dům se nacházel ve svahu na cestě k obecním dolíkům. Přiléhala mu zahrada s číslem 166²⁷³ o výměře 201 m².²⁷⁴ Žil zde dělník Jan Polák se svou ženou Marií, rozenou Ptáčkovou, zemřelou 16. září 1891 jako vdova ve věku 73 let.²⁷⁵ Při sepisování půdy ve Škvorci byli tedy již oba zesnulí, přesto oba byli zaznamenáni jako majitelé.

Číslo popisné 99

Tento dům byl v polovině 19. století přestavován. Byl z nespalné konstrukce a nacházel se na parcele 93. Přiléhala mu zahrada číslo 148²⁷⁶ o výměře 417 m². Dále k tomuto stavení patřily polnosti o výměře 12 466 m² s ročním užitkem 8,77 zlatých (polnosti i zahrada dohromady).²⁷⁷ Jako majitel je evidován Jan Vojáček, který si k obhospodařování záhumenku

²⁷² SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], str. 63 a 130, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁷³ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁷⁴ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec

²⁷⁵ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 16, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁷⁶ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁷⁷ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

vydělával jako krejčí. Manželkou mu byla Barbora, rozená Synecká ze Sibřiny-Květnice. Jan Vojáček zemřel 6. ledna 1897 ve věku 79 let na zánět průdušek jako zaopatřený. Barbora Vojáčková zemřela 15. července 1900 v 70 letech na sešlost jako zaopatřená.²⁷⁸

Číslo popisné 106

Na dnešním Masarykově náměstí, kde stojí dnešní obecní úřad z počátku 20. století a hasičárna vystavěná v době komunistické hrůzovlády, se nacházel shluk malých domků. Jedním z těchto staveb bylo i číslo domovní 106, ke kterému nenáležela žádná zahrada, ale malé pole s výměrou 6 150 m².²⁷⁹ Majitelem je evidován Alois Zadák, mistr pekařských v Ouvalech čp 5, narozený 11. května 1832 v Církvici. Zemřel 12. března 1919 v 86 letech na sešlost jako zaopatřený.²⁸⁰ V době smrti byl vdovcem po Antonii, rozené Volšanské z Čestlic, která zemřela o 27 let dříve na tuberkulózu.²⁸¹ Jejich syn Václav, narozen 10. února 1872,²⁸² byl označen za pekaře v domě 106 ve Škvorci.²⁸³

Číslo popisné 107

Stavení z nespalné konstrukce bylo tvořeno původně pouze jednou budovou, která se nacházela na zastavěné ploše čísla 15. Později byl přistavěn objekt, který navazoval na stávající budovu a svým půdorysem vytvářely písmeno „L“. K tomuto domu patřila malá zahrada číslo 61²⁸⁴ o rozloze 295 m². Majitelé tohoto domu disponovali s ornou půdou číslo 946 o výměře 5 916. Celková výnosnost pozemků byla vypočtena na 20,02 zlatých ročně.²⁸⁵

²⁷⁸ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 64 a 95, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁷⁹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁸⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 64, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁸¹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 28, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁸² SOA Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], s. 50, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²⁸³ Tamtéž, s. 219, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

²⁸⁴ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

Za vlastníka je v pozemkové knize označen domkář a služebný Jan Hervert s Annou, rozenou Škorpilovou ze Škvorce. Jan Hervert se narodil 19. července 1860 jako syn Josefa Herverta z Březí. 10. února 1885 se oženil s dcerou Františka Škorpila, domkáře a tesaře.²⁸⁶ Zemřel 29. června 1933 v 72 letech na mrtvici-sešlost. Pohřben byl ve Škvorci.²⁸⁷

Číslo popisné 108

Toto stavení se mi nepodařilo dohledat. S největší pravděpodobností na nacházelo u domu čp 57. Nepřiléhala k němu žádná zahrada, ale 9 056 m² orné půdy.²⁸⁸ Žila zde soukromnice Škorpilová Barbora. Narodila se 26. dubna 1836 do rodiny Václava Škorpila a Anny Hladíkové ze Škvorce čp 36. Zůstala celý život svobodná. Zemřela 15. října 1911 ve věku 75 let na zánět plic a srdeční slabost jako zaopatřená svátostmi.²⁸⁹

Číslo popisné 109

Tento malý dům ze spalné konstrukce navazoval na sousední dům (taktéž ze spalné konstrukce) čísla popisného 5. Na dvoře stál další objekt také ze spalné konstrukce. Tuto usedlost tvořily 2 budovy na dvou zastavěných plochách (číslo 126 a 125) a zahrada s parcelním číslem 12²⁹⁰ o výměře 852 m².²⁹¹ Dle pozemkové knihy zde žil tesař Jan Hladík, syn tesaře Josefa Hladíka, který se narodil 8. ledna 1856. Za ženu pojal Annu Vedralovou (vedená jako spolumajitelka) z Doubku čp 2, dceru rolníka, dne 12. června 1881.²⁹² Anna

²⁸⁵ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁸⁶ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 103, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

²⁸⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 133, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁸⁸ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁸⁹ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 182, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁹⁰ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

²⁹¹ SOkA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

Vedralová se narodila 18. října 1856 a zemřela 15. prosince 1931 na mozkové krvácení ve věku 75 let jako zaopatřená.²⁹³ Jan Hladík zemřel 25. května 1898 ve věku 42 let na tuberkulózu jako zaopatřený.²⁹⁴

Číslo popisné 110

Tento dům stál na konci Škvorce v oblasti zvaná Pazderna. V císařských otiscích nebyl zakreslen, v indikační skice toto stavení figuruje. K tomuto domu patřila část původní zahrady 780, v tomto případě 780/5²⁹⁵ o výměře 183 m². Dále k tomuto stavení patřily pole 789 a 795 o celkové výměře včetně zahrady 7 354 m² s ročním užitkem 8,45 zlatých.²⁹⁶ Jako majitelka je vedena dvojnásobná vdova Barbora Šimová (vdova po Štromajerovi a Františku Šimovi – dělníku. Narodila se 10. srpna 1837 v Průhonicích. Zemřela 5. března 1912 ve věku 74 let na sešlost jako zaopatřená. Pohřbena byla ve Škvorci.²⁹⁷

Číslo popisné 120

Toto stavení se nacházelo na okraji Škvorce poblíž obecních pozemků. Jednalo se o dům, který nestál zcela samostatně, navazovalo na něj další stavení (původně tvořili včetně zahrady jeden celek). Číslo popisné 120 se nacházelo na stavební parcele 70 a zahrada přiléhající k tomuto číslu byla v rámci stabilního katastru a pozemkové knihy označena jako číslo 144/1, 144/2 a 145.²⁹⁸ Celková výměra (bez zastavěné plochy) činila 3 801 m².²⁹⁹ Jako

²⁹² SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 76, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

²⁹³ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 123, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

²⁹⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 77, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁹⁵ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

²⁹⁶ SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

²⁹⁷ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 188, zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

²⁹⁸ Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

majitelé jsou úředními záznamy označeni manželé Müllerovi (Karel a Anna, rozená Hladíková z Mrzek). Karel Müller se narodil 26. ledna 1824 v Říčanech. 2. března si vzal Annu Hladíkovou za svou zákonnou manželku. Anna zemřela 8. srpna 1899 na tuberkulózu. Karel Müller zemřel 20. listopadu 1906 v 82 letech na sešlost jako zaopatřený.³⁰⁰

Číslo popisné 126

Nepodařilo se mi dohledat o jaký dům se jedná v rámci indikační skici, s největší pravděpodobností do stabilního katastru nebyl vůbec zanesen. V místech, kde stojí hospoda 126 se nacházel objekt postavený na parcele 96 obklopený zahradou s číslem 147.³⁰¹ V pozemkové knize je evidován Václav Günter jako majitel (spolu se ženou Rozálií) domu 126 a zahrady 147/4 (pouze část původní zahrady 147) s výměrou 421 m².³⁰² Toto manželství bylo uzavřeno 30. října 1886 na Hradešíně. Rozálie, rozená Kaftanová, do tohoto manželství vstupovala jako hospodská z čp 126, vdova po Františku Prokešovi – původně rezníkovi z Jiren. V době svatby jí bylo 34 let. Narodila se 6. května 1852. Václav Günter, syn obuvníka Vojtěcha Güntera z čísla popisného 100, taktéž obuvník do manželství vstoupil jako svobodný 24letý mladík.³⁰³ Rozálie zemřela 8. listopadu 1938 ve věku 86 let na sešlost věkem, přestože byla katolička, kněz nebyl přivolán.³⁰⁴

Evangelická farnost

Před výstavbou kostela byly ve Škvorci slouženy evangelické bohoslužby na statku čp 33 pana Řepky. Evangelický hřbitov ve Škvorci nestál, roku 1868 bylo dáno k dispozici pole

²⁹⁹SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

³⁰⁰ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], s. 87 a 134, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

³⁰¹ Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

³⁰² SOKA Praha-venkov, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec, autorem vypočtené údaje.

³⁰³ SOA Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], s. 113 zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

³⁰⁴ SOA Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], s. 157, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

rodiny Štolcových, na kterém byl zhotoven hřbitov. Rodina Štolcova a Řepkova má na tomto hřbitově dvě velké hrobky umístěné uprostřed. Chrám evangelický byl dostaven v roce 1893 panem Janem Křovákem za úhrnnou cenu 4 100 zlatých. Jeho Veličenstvo František Josef I. věnoval darem 100 zlatých. Na slavnostní posvěcení byl pozván císařsko-královský okresní hejtman, který ovšem nedorazil. Jan Šimek ze Škvorce daroval kostelu zvonek. Pro okrášlení kostela věnovali Josef Řepka a pan Štolc z Třebohostic dohromady 600 zlatých (oba po 300 zlatých).³⁰⁵

Závěr

Analýza škvoreckých usedlostí a jejich majitelů či nájemců přinesla některé zajímavé informace, které by se mohly v budoucnu využít. Škvorecký velkostatek zabíral rozlohu cca 214 hektarů, což je přibližně jedna 1/3 pozemků (rolí, luk, pastvin a lesů) ve Škvorci. Velkostatek nebyl obhospodařován ve vlastní režii Lichtenštejny, byl propachtován Arnoštu Moravcovi, kterého lze s klidným svědomím zařadit mezi škvoreckou elitu. Za statkáře (hospodářství nad 20 hektarů) bychom mohli označit Josefa Škorpila (starosta; čp 15, 42, 43), Jana Šimka, Václava Chrousta, Václava Řepku, Františka Škorpila, Jana Šmída, Josefa Kuliče (starosta za I. sv. války) a Františka Pokorného, ale také Aloise Koldinského a Karla Bejšovce, kteří sice měli rozlohu pod 20 ha, ale s výnosností větší než František Pokorný nebo Josef Kulič. Alois Koldinský byl zároveň majitelem pivovaru ve Škvorci a Josef Kulič byl hostinský a obchodník. V závěsu za top 10 (bez Arnošta Moravce) byl Jan Leder, který vlastnil 19 ha s malým ročním výnosem, ale byl zároveň poštmistr a obchodník. Výměra výše zmíněných tvořila další 1/3 škvorecké výměry pozemků.

V sociálním rozvrstvení Škvorce následovali Antonín Bartoš, Jan Píša, Josef Černý, Josef Šebl, Jan Mašín, Josef Šístek a Josef Škorpil (čp 27). Tato sedmička byla typickými sedláky, kteří mohli část úrody dodávat na trh. Ještě Emanuel Škorpil by mohl být označen na sedláka, ale vlastnil hospodu čp 8, tak jeho postavení mohlo být v rámci Škvorce vyšší a také jeho otec dělal ve Škvorci starostu. Dokonce lze tvrdit, že těchto 20 rodin, mnohdy pokrevně spřízněných ovládalo život ve Škvorci. Po nich následovali ti, kteří ve většině případů měli k malému hospodářství ještě živnost – kolář, kovář, pekař.

Nepodařilo se prokázat, jestli hojná stavební činnost souvisela s pohromami až na jeden případ, a to stodolu u čísla popisného 15, která vyhořela. Postupně se stodoly, chlévy či

³⁰⁵ Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika, [online], in Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, s. 205-218, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

jiné budovy zvětšovaly a stávaly se většími a prostornějšími. Jelikož nebylo dostatek místa, docházelo mnohdy k zaklenutí vjezdu, který se tak stal součástí obytné stavby, viz statek Karla Bejšovce, Josefa Šebly či Václava Řepky. Prakticky celý statek čp 15 byl přestavěn, postavili špýchar, novou stodolu, obytnou budovu i chlévy.

I ve Škvorci docházelo k zanikání a zároveň ke spojování usedlostí, např.: Josef Škorpil hospodařil na disponoval se třemi usedlostmi s celkovou výměrou 58 ha, část ovšem pronajímal. V pachtu u Josefa Škorpila byl například František Bejšovec, který si dokázal našetřit na chalupu čp 31. Se dvěma grunty disponoval František Škorpil nebo Alois Koldinský, který vlastnil pivovar a usedlost čp 34. František Škorpil koupil původně Tynglův statek čp 35 od Arnošta Moravce. Čp 35 bylo jak Arnoštem Moravcem, tak později Františkem Škorpilem nabídnuto k odkupu pro potřeby výstavby školy. Stejně nabídl Alois Koldinský čp 34. Tyto dvě usedlosti (34 a 35) prakticky již v 19. století zanikly.

Jan Leder postupně skupoval uvolněné pozemky, tímto způsobem nakoupil 19 hektarů pozemků. Sňatky v drtivém počtu byly rovnocenné. Nelze však dokázat, že by tyto sňatky byly výsledkem ekonomické politiky jednotlivých rodin. V případě, že sňatek byl uzavřen mezi dvěma velmi mladými lidmi, můžeme předpokládat, že šlo o dílo rodičů. K nerovnocenným sňatkům nedocházelo, mladíci se prakticky scházeli pouze se sobě rovnými dívkami. Josef Šebl si jako mladý udělal zpočátku nemanželské dítě s Annou Bejšovcovou. Nemůžeme ani pomyslet na to, že by toto dítě bylo v plánech rodiny Šeblových nebo Bejšovcových. Rodina Kuličova původně z Květnice se stala prakticky genofondem pro škvorecké selské rody – viz Emílie Škorpilová si vzala Josefa Kuliče, Pokorný František si vzal Františku Kuličovou, Jaroslav Mašín si vzal Marii Kuličovou, neteř Josefa Kuliče. Sourozenci Ferdinand a Marie Reichmannovi z čp 18 si vzali Marii Mašínovou z čp 17 a Františka Škorpila z čp 26 a 35. Sňatky vdovy se svobodný nebo obráceně nebyly ničím výjimečným, viz Filinger, ras, nebo Günter, obuvník a hospodský.

Pokud bychom započítali průměrný věk všech zemřelých dostali bychom velmi nízké číslo. Úmrtnost kojenců, potažmo všech dětí do tří let byla obrovská. Průměrnou délku dožití velmi zkracovalo nejhojnější onemocnění tuberkulóza, někdy nazývaná tuberkule či souchotě. V několika málo letech vymřela skoro celá rodina Prokúpkových. Pokud člověk nezemřel do 50 let, byla velká šance, že se dožije věku, který bude začínat osmičkou. Vysoký věk nebyl výsadou určitého stavu. Chlapec Josef – krejčí – zemřel v 80 letech, Mašín František – rolník

– zemřel v 91 let. Dále velmi častým důvodem skonu byla sešlost, která prakticky byla diagnostikována všem, kteří zemřeli v 70 letech, popřípadě v pozdějším věku.

Náboženství hrálo ještě na konci 19. století velmi důležitou roli. Prakticky celá obec byla praktikujícími katolíky. Mezi nejzarytější podporovatele katolické církve byla rodina Lederových. V drtivé většině byl farář před smrtí povolán, aby vykonal poslední pomazání. Pokud se tak nestalo, zemřel člověk náhle, většinou na mrtvici, a farář nestačil přijít. K velkému odklonu od katolické církve došlo po I. světové válce, kdy většina odpadlíků přešla k československé církvi, např.: František Pokorný. Několik osob vystoupilo z církve zcela a zůstalo bez vyznání, prakticky celá rodina Kuličova (všechny tři děti a jejich matka Emílie), otec Josef Kulič zemřel v roce 1919, kněz nebyl zavolán. Můžeme se jen domnívat, jestli to bylo jeho přání a poslední protest, který vykonal. Ve Škvorci byla v 90. letech založena evangelická farnost, mezi největší zastánce této víry byla rodina Řepkových, která získala na svou víru rodinu Škorpilových z čp 27 z důvodu vzájemného sňatku těchto rodin.

Škvorecké zastupitelstvo se dlouho bránilo vybudovat novou školní budovu, trvalo mu to cca 20 let než výstavba nové, reprezentativní budovy byla zahájena. Tuto výstavbu se pokoušelo zastupitelstvo co nejvíce oddalovat, dokonce nechali propadnout poskytnutou dotaci od zemského výboru. Škola byla umístěna na skalní ostroh, aby vyčnívala nad ostatní budovy ve Škvorci. Důležitou roli hrála blízkost zahrad, které byly nezbytné při výuce. Budovu navrhl místní architekt Jan Křovák.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Úřad městyse Škvorec, Archiv městyse Škvorce, karton: číslo popisné 15.

Císařské otisky stabilního katastru, 1:2880, rok 1841, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7743-1_3

Indikační skica Škvorce, [online], vlastník: Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

Letecké snímkování Škvorce 1:5 000, rok 1946, [online], zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1946.CBRO85.00424&bz=-721464.41,-1050538.64>

Originální mapa stabilního katastru, 1:2880, 1841 reambulace 1871, [online], zdroj:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_6888_4

Johann PERFLER, Indikační skica Škvorce, 1841, reambulace 1873, [online], vlastník Národní archiv, zdroj:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>

Soukromé dokumenty – účetní kniha, soukromá knihovna rodiny Dvořáků ve Škvorci.

Státní oblastní archiv Praha, Velkostatek Kostelec nad Černými lesy.

Státní oblastní archiv Praha, Velkostatek Uhříněves-Škvorec, spisy 302, 320, 321.

Státní oblastní archiv Praha, Archiv městečka Škvorec, fond Berní okres Český Brod, 1892, Parcelní protokol obce Škvorec.

Státní oblastní archiv Praha, matrika Sluštic, oddaní 1873–1918, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/12180/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce 1806–1843, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5707/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce 1844–1854, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5710/1>

Státní oblastní archiv Praha, narození 1854–1867, oddaní 1854–1872, zemřelí 1854–1871, [online], zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5711/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, oddaní 1872–1903, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5717/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, oddaní 1903–1923, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5720/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, narození 1867–1906, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/13811/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1868–1889, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5718/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1890–1912, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/5719/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, zemřelí 1912–1943, [online], zdroj:

<https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14242/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika Škvorce, evangelická církev, oddaní 1890–1940,

[online], zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14517/1#>

Státní oblastní archiv Praha, matrika evangelická církev, oddaní 1784–1849, [online],

zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9233/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika evangelická církev, oddaní 1890–1940, [online], zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/14517/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika, evangelické církve, zemřelí 1859–1884, [online], zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9242/1>

Státní oblastní archiv Praha, matrika, evangelické církve, zemřelí 1884–1929, [online], zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9226/1>

Úřad městyse Škvorec, Archiv městyse Škvorce, karton: číslo popisné 15.

Josef Čeněk VYKOUKAL, Kronika obce do 1899, [online], Archiv městečka Škvorec, Státní oblastní archiv Praha, zdroj: <https://ebadatelna.soapraha.cz/a/365/1>

Literatura:

Marcela EFMERTO VÁ, *České země v letech 1848–1918*, Praha 1998.

Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ, Jiří MALÍŘ (eds.), *Člověk na Moravě 19. století*, Brno 2008.

Milan HLAVAČKA, *Zlatý věk české samosprávy*, Praha 2006.

Václav HORČIČKA, *Lichtenštejnové v Československu*, Praha 2014.

Drahomír JANČÍK, Barbora ŠTOLLEOVÁ (eds.), *Pivo, zbraně i tvarůžky: podnikatelé meziválečného Československa ve víru konjunktur a krizí*, Praha 2014.

František JÍLEK (ed.), *Studie o technice v českých zemích 1800–1918 II.*, Praha 1984.

Martin KLEČACKÝ, *Poslušný vládce okresu*, Praha 2021.

Josef POHL, *Vylidňování venkova v Čechách v období 1850–1930*, Praha 1932.

Martin POLA, *Působení řádu maltézských rytířů v českých zemích v období I. republiky a jeho hospodářské aspekty*, [online], disertační práce, FF UK, Praha 2017.

August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, díl 15., Praha 1998

Přílohy

Zdroj: Soukromé dokumenty – fotografie Škvorce nalezená v čp 15, počátek 20. století, soukromý majetek rodiny Dvořáků ve Škvorci.

- 1 statek čp 15
- 2 statek čp 16
- 3 bývalá škola
- 4 škola
- 5 kostel sv. Anny
- 6 usedlost rodiny Kuličů
- 7 pravděpodobně dům čp 106

Zdroj: Indikační skica, [online], vlastník Národní archiv, převzato z webových stránek
Zeměměřického úřadu,
<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM363018410>